

ЛГБТ, ЗДОРОВ'Я ТА ПРАВА ЛЮДИНИ

“

...Не існує нічого нового або особливого в праві на життя людини та в праві на недискримінацію. Ці та інші права вважаються універсальними ... закріпленими міжнародними стандартами, але їх позбавлені багато людей через свою сексуальну орієнтацію та гендерну ідентичність. ”

– Управління Верховного комісара ООН з прав людини
Наві Пілей, 2012

Охорона здоров'я і права людини: ресурсний посібник

© 2015 Центр здоров'я та прав людини імені Франсуа-Ксав'є Баню та Фонд відкритого суспільства.

Всі права захищені.

Логотип ТМ та авторські права належать Фонду відкритого суспільства © Фонд відкритого суспільства.

Всі права захищені. Використовується з дозволу.

© ВГО «Фундація медичного права та біоетики України». Українське видання, доповнене

© І.Я. Сенюта, наукове редагування, українське видання, 2015

Центр здоров'я та прав людини імені Франсуа-Ксав'є Баню

<http://harvardfxbcenter.org/>

Фонд відкритого суспільства

<http://www.opensocietyfoundations.org/>

Всеукраїнська громадська організація «Фундація медичного права та біоетики України»

<http://www.healthrights.org.ua/>

<http://www.medicallaw.org.ua/>

Зміст

Вступ.....	8-1
Загальна характеристика прав ЛГБТ.....	8-2
Проблеми, що існують у сфері прав ЛГБТ.....	8-2
Підходи, які базуються на правах людини, що підтримують права ЛГБТ осіб.....	8-11
Міжнародні та регіональні стандарти у сфері прав людини, що пов'язані зі здоров'ям ЛГБТ.	8-15
Як працювати з таблицями.....	8-15
Таблиця скорочень.....	8-16
Таблиця А: Міжнародні стандарти з прав людини у сфері охорони здоров'я.....	8-17
Таблиця Б: Регіональні стандарти з прав людини у сфері охорони здоров'я.....	8-18
Таблиця 1: ЛГБТ, здоров'я та право на життя.....	8-19
Таблиця 2: ЛГБТ, здоров'я та свобода від катувань та іншого жорстокого або такого, що принижує гідність поведіння.....	8-21
Таблиця 3: ЛГБТ, здоров'я та право на особисту недоторканість.....	8-24
Таблиця 4: ЛГБТ, здоров'я та право на недискримінацію.....	8-26
Таблиця 5: ЛГБТ, здоров'я та право на найвищий досяжний рівень здоров'я.....	8-30
Таблиця 6: ЛГБТ, здоров'я та право на невтручання в особисте життя.....	8-32
Таблиця 7: ЛГБТ, здоров'я та право на свободу від незаконного арешту чи утримання під вартою.....	8-36
Таблиця 8: ЛГБТ, здоров'я та свобода зібрань та об'єднань.....	8-37
Таблиця 9: ЛГБТ, здоров'я, свобода слова та доступу до інформації.....	8-39
Таблиця 10: ЛГБТ, здоров'я та право на шлюб і створення сім'ї.....	8-41
Таблиця 11: ЛГБТ, здоров'я та право на освіту.....	8-43
Таблиця 12: ЛГБТ, здоров'я та право на працю.....	8-45
Таблиця 13: ЛГБТ, здоров'я та право на соціальний захист.....	8-47
Підхід, що базується на правах людини в адвокації, судочинстві й стратегічному плануванні.....	8-48
Захист прав людини, що пов'язані зі здоров'ям ЛГБТ.....	8-52
Приклад 1: Адвокація прав геїв в Румунії.....	8-53
Приклад 2: Права лесбіянок як права жінок в Намібії.....	8-56
Приклад 3: Права транссексуалів в Нідерландах.....	8-58
Приклад 4: Криміналізація одностатевих відносин в Белізії.....	8-60
Приклад 5: Захист прав дітей, які народилися з варіаціями відтворювальної або сексуальної анатомії в США.....	8-62
Рекомендовані джерела.....	8-64
Міжнародні стандарти.....	8-64
Регіональні стандарти.....	8-65
Інші положення та декларації.....	8-66
ЛГБТ та права людини.....	8-66

ЛГБТ та дискримінація.....	8-68
ЛГБТ та право на здоров'я	8-69
Насильство та тортури проти ЛГБТ осіб.	8-70
Електронні ресурси (мережі)	8-72
Електронні ресурси.	8-72
Глосарій.	8-74

ВСТУП

У розділі «ЛГБТ, здоров'я та права людини» читачі зможуть ознайомитися з основними питаннями та джерелами в сфері сексуального здоров'я та прав людини, зосереджуючи увагу на правах лесбіянок, геїв, бісексуалів, транссексуалів та інтерсексуалів (ЛГБТ).

Цей розділ складається із таких шести підрозділів:

1. ЛГБТ та права людини у сфері охорони здоров'я.
2. Міжнародні та регіональні стандарти з прав людини у сфері охорони здоров'я, що пов'язані з ЛГБТ.
3. Підхід, що базується на правах людини в адвокації, судових процесах і стратегічному плануванні.
4. Захист прав людини у сфері охорони здоров'я.
5. Рекомендовані джерела.
6. Глосарій.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРАВ ЛГБТ

Проблеми, що існують у сфері прав ЛГБТ

Існує безліч проблем, що впливають на здоров'я лесбіянок, геїв, бісексуалів, транссексуалів, інтерсексуалів (ЛГБТ), багато з яких пов'язані з реалізацією права людини. У всьому світі і в усіх суспільствах, ЛГБТ особи зустрічаються з дискримінацією та маргіналізацією, яка унеможливає досягнення найвищого рівня здоров'я. Цей розділ не зможе повно висвітлити усю проблематику прав людини, що впливають на здоров'я представників ЛГБТ спільноти, оскільки їх надто багато, проте, здійснено огляд окремих питань прав людини, що впливають на здоров'я ЛГБТ осіб.

Гетеронормативність: проблемні аспекти

Важливо зрозуміти проблеми, які виникають у зв'язку з гетеронормативністю. Соціум побудований навколо двох бінарних гендерів, чоловіка і жінки, і тільки однієї «нормальної» сексуальної орієнтації, гетеросексуальності. Лікарі, медичні працівники, політики та педагоги часто серйозно не сприймають тих, хто перебуває за межами цієї норми. ЛГБТ особи не належать до гетеросексуальних осіб (сексуальна орієнтація) та/або тих, хто не є гендерно відповідними соціальним нормам (гендерна ідентичність). До представників ЛГБТ спільноти належать геї, лесбіянки та/або бісексуали (сексуальна орієнтація) і транссексуали або інтерсексуали (гендерна ідентичність). Вирішуючи питання про сексуальну орієнтацію або гендерну ідентичність особи, що належать до ЛГБТ спільноти не звертають уваги на те, які їх права на охорону здоров'я можуть бути краще захищеними, або порушуватися. Невидимість ЛГБТ осіб та пов'язані з нею ізоляція та маргіналізація, може мати трагічні наслідки для здоров'я і благополуччя багатьох представників ЛГБТ громади.

Права представників ЛГБТ спільноти постійно порушуються, в результаті чого їх фізичне або психічне здоров'я перебуває під загрозою через їх дійсну сексуальну орієнтацію¹ або гендерну ідентичність². Лесбіянки, геї, бісексуали, транссексуали і інтерсексуали були атаковані³, затримані⁴, закатовані⁵, вбиті⁶, засуджені на смерть⁷, направлені до медичних та психіатричних закладів, піддані терапії через використання електрошоку або були примусово зґвалтовані⁸. Гермафродитизм людей, особливо тих, які мають явні атипові анатомічні особливості, були піддані оперативному втручанню проти їх волі, наприклад «виправлення неоднозначних геніталій»⁹. Представників ЛГБТ спільноти не визнають як розмаїту групу споживачів медичних послуг з особливими потребами в результаті чого вони отримують відмову у доступі до повної реалізації права на найвищий досяжний рівень здоров'я.

Права представників ЛГБТ часто порушуються ґрунтуючись лише на ЛГБТ-статусі, який має вагомий вплив на їх здоров'я. Наприклад, ЛГБТ-особи змушені страждати від порушень права на недоторканність приватного життя, права на освіту, права на сімейне життя, житлово-трудова права, зокрема, коли вони піддаються дискримінації за ознакою своєї сексуальної орієнтації або гендерної ідентичності¹⁰.

¹ Принципи Джокьякарти. Застосування міжнародного права людини щодо сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності (травень 2007 р.). <http://www.yogyakartaprinciples.org/>

² Теж саме посилання

³ Комітет ООН проти тортур. Висновки та рекомендації Комітету проти катувань. Венесуела, КПТ/С/CR/29/2 (23 грудня 2002 р.).

⁴ Комісія ООН з прав людини. Питання про права людини стосовно всіх осіб, що піддаються будь-якій формі затримання або ув'язнення, зокрема: тортур та інших жорстоких, нелюдських або принижуючих гідність видів поводження і покарання. Доповідь Спеціального доповідача Найджела С. Родлі, поданий відповідно з резолюцією 1992/32, E/CN.4/1995/34 (12 січня 1995 р.).

⁵ Комітет ООН проти тортур. Висновки та рекомендації Комітету проти катувань. Аргентина, КПТ/С/CR/33/1 (10 грудня 2004 р.). Комітет ООН проти тортур. Висновки та рекомендації Комітету проти катувань. Єгипет, КПТ/С/CR/29/4 (23 грудня 2002 р.).

⁶ Комісія ООН з прав людей, що перебувають на лікуванні в медичних закладах. Доповідь представника Генерального секретаря Френсіса Денга, поданий відповідно з Комісією з прав людини, Резолюція 1993/95 (3 жовтня, 1994 р.).

⁷ Комісія ООН з прав людини. Доповідь про становище в галузі прав людини в Ісламській Республіці Іран, підготовлений Спеціальним представником Комісії з прав людини Моріс Копіторн (Канада), у відповідності з резолюцією 1995/68 від 8 березня 1995 р. і Економічної і Соціальної Ради 1995/279 від 25 липня 1995 р., E/CN.4/1996/59 (21 березня 1996 р.).

⁸ Комісія ООН з прав людини. Право кожної людини на найвищий досяжний рівень фізичного і психічного здоров'я. Доповідь Спеціального доповідача Пола Ханта, E/CN.4/2004/49 (16 лютого 2004 р.).

<http://www.refworld.org/docid/4ad5b83a2.html>;

<http://www.amnesty.org/en/library/info/ACT40/016/2001>;

<http://hrw.org/reports/2004/jamaica1104/jamaica1104.pdf>;

<http://www.iglhrc.org/sites/default/files/160-1.pdf>

⁹ О'флахерті М., Дж. Фішер. «Сексуальна орієнтація, гендерна ідентичність та міжнародне право людини: контекстуалізація принципів Джокьякарти». – Закон про права людини, огляд (2008). <http://newint.org/features/2004/02/01/self/>

¹⁰ Amnesty International. Порушення мовчання, порушення прав людини за ознакою сексуальної орієнтації (1994).

Дана ситуація неприйнятна людській гідності, враховуючи нищівні статистичні дані, які були добре відомі протягом багатьох років: ЛГБТ особи, особливо молоді представники ЛГБТ громади, дуже сприйнятливі до хвороб і ризику для здоров'я¹¹. Підлітки, які ідентифікують себе як геї в 2–3 рази частіше здійснюють самогубство, аніж їх однолітки (хоча в деяких дослідженнях, ця цифра сягає 6–30 разів¹²), і спроб самогубства серед молоді ЛГБТ в цілому, як повідомляється, в 3–7 разів вища, ніж серед гетеросексуальної молоді¹³. Для цих молодих людей, тиск зі сторони сім'ї або соціального середовища, що змушує їх відповідати гетеросексуальним нормам, робить їх схильними до психічних розладів здоров'я. Рівень самогубств і спроб самогубства серед дорослих ЛГБТ також вищий, ніж у гетеросексуальних представників суспільства.

Дослідження також засвідчують, що «сексуальні меншини» мають більш високий рівень психічних розладів, включаючи депресію, біполярні розлади, панічні атаки, а також зловживання психоактивними речовинами, включаючи тютюн, алкоголь, наркотики та інші «шкідливі звички», небезпечний секс, і більш високий рівень зараження ВІЛ/СНІДом та іншими венеричними захворюваннями, аніж гетеросексуальні представники¹⁴. Наприклад, було доведено, що жінки лесбійки більше палять, зловживають алкоголем, мають надлишкову вагу і страждають від стресу у порівнянні з гетеросексуальними жінками, таким чином у ЛГБТ осіб є більша ймовірність розвитку серцево-судинних захворювань, інсульту, раку шийки матки та інших форм онкологічних захворювань. Крім того, лесбійки зазвичай мають менше вагітностей та пологів, ніж їх гетеросексуальні жінки, що значно впливає на гормональний фон і збільшує ризик раку молочної залози, матки і яєчників¹⁵.

Права ЛГБТ осіб

У розділі здійснено огляд окремих прав людини, дотримання яких допомагає захистити здоров'я ЛГБТ осіб, зокрема, 1) право на найвищий досяжний рівень здоров'я, 2) право на недискримінацію, 3) право на життя і особисту недоторканність, а також 4) право на свободу від катувань чи жорстокого, нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження. Окрім цього, є безліч інших прав, які, у разі їх порушення можуть мати негативні наслідки для здоров'я ЛГБТ спільноти.

¹¹ Кролл., Варнеке. Динаміка сексуальної орієнтації підлітків. Самогубство: комплексний огляд та перспективи розвитку (1995).

¹² Вайт Р. «Виховання молодих людей геїв в Ірландії. – Ірландські Новини, (5 червня 1988 р.)

¹³ Расел Ст., Джойнер К. «Сексуальна орієнтація підлітків і ризик самогубства: дані національного дослідження». – Американський журнал громадської охорони здоров'я (2001).

¹⁴ Букау М.Д. «Засоби правового захисту гомофобії: знайти ліки в міжнародному праві на здоров'я». – Журнал «Закон і гендер». – № 21 (2005).

¹⁵ Махон С. «Сексуальна орієнтація, гендерна ідентичність і право на здоров'я». – Швейцарський довідник з прав людини, том 3 (2009).

Право на найвищий досяжний рівень здоров'я

Право на найвищий досяжний рівень фізичного і психічного здоров'я (далі – право на здоров'я) захищається міжнародним правом на підставі статті 25 Загальної декларації прав людини, статті 12 Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права (МПЕСКП) та інших міжнародних і регіональних договорів і конвенцій¹⁶. Даний міжнародно-правовий захист застосовується до осіб будь-якої сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності, оскільки право на здоров'я, що закрілене в Загальній декларації прав людини і МПЕСКП є «правом кожної людини на найвищий досяжний рівень фізичного і психічного здоров'я», а не лише правом гетеросексуальних чоловіків і жінок¹⁷.

Комітет ООН з економічних, соціальних і культурних прав (КЕСКП) зазначає у загальному коментарі № 14 про право на найвищий досяжний рівень здоров'я, що дискримінація за будь-якими ознаками, в тому числі за ознакою статі та сексуальної орієнтації, суперечить статті 2 (2) (недискримінації) та статті 3 (рівноправність чоловіків і жінок) МПЕСКП¹⁸. КЕСКП згодом підтверджує в загальному коментарі № 20, що «інші обставини», перераховані в МПЕСКП статті 2 (2) про недискримінацію, охоплює сексуальну орієнтацію та гендерну ідентичність¹⁹. Тому МПЕСКП забороняє дискримінацію за ознакою сексуальної орієнтації або гендерної ідентичності. Це узгоджується і з судовою практикою у справі Тунен проти Австралії у якій йдеться про те, що дискримінація на підставі «статі» включає в себе дискримінацію на основі сексуальної орієнтації.²⁰ Європейський суд з прав людини також підтвердив, що дискримінація на підґрунті сексуальної орієнтацією людини є «втіленням упередженості з боку гетеросексуальної більшості проти гомосексуальних меншин, подібне негативне ставлення не може слугувати достатньою підставою для диференційованого підходу більше, ніж аналогічне негативне ставлення щодо іншої раси, походження або кольору шкіри»²¹.

¹⁶ Конвенція про права дитини (стаття 24); Міжнародна конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації (стаття 24); Міжнародна конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (стаття 11); Конвенція про права інвалідів (стаття 25); Африканська хартія прав людини і народів (стаття 16); Африканська хартія прав і добробуту дитини (стаття 14); Протокол до Африканської хартії прав людини і народів, що стосується прав жінок в Африці; Додатковий протокол до Американської конвенції про права людини в галузі економічних, соціальних і культурних прав (Сан-Сальвадорський протокол, стаття 10); Арабська хартія прав людини (стаття 39); Європейська соціальна хартія (стаття 11).

¹⁷ Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права (МПЕСКП). Стаття 12 (1): Міжнародна комісія юристів (МС), Сексуальна орієнтація та гендерна ідентичність: посібник (2008). – Глава 8: право на здоров'я.

¹⁸ Комітет з економічних, соціальних і культурних прав (КЕСКП). Зауваження загального порядку № 14, Е/С.12/2000/4 (11 серпня 2000 р.).

¹⁹ Комітет з економічних, соціальних і культурних прав (КЕСКП). Зауваження загального порядку № 20, Е/С.12/GC/20 (2 липня 2009 р.).

²⁰ ООН з прав людини. Тунен проти Австралії, повідомлення № 488/1992, ССРР/С/50/D/488/1992 (31 березня 1994 р.).

²¹ Випадок С.А. в Австрії, скарга № 45330/99 (1 січня 2003 р.). <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-60877>

26 березня 2007 р. впроваджено принципи Джокьякарти прав людини щодо сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності (далі – принципи Джокьякарти). Дані принципи всебічно визначають права усіх людей, незалежно від їх сексуальної орієнтації або гендерної ідентичності та ідентифікації відповідних зобов'язань передбачених міжнародним правом. У преамбулі йдеться про те, що принципи Джокьякарти ґрунтуються на тому, що «... міжнародне право підтверджує, що дотримання прав людини повинно здійснюватися у повному обсязі, незалежно від сексуальної орієнтації або гендерної ідентичності конкретних осіб»²². Джокьякартські принципи були підписані 29 міжнародними експертами з прав людини, після роботи над проектом та проведенням семінаром, організованого Міжнародною комісією юристів і Міжнародною службою з прав людини.

Принципи 17 і 18 передбачають право на найвищий досяжний рівень здоров'я і захист від медичних зловживань. Принцип 17 передбачає, що: «Кожна людина має право на найвищий досяжний рівень фізичного і психічного здоров'я, без дискримінації за ознакою сексуальної орієнтації або гендерної ідентичності. Сексуальне і репродуктивне здоров'я є фундаментальним аспектом цього права». Наведений принцип охоплює декілька аспектів державних зобов'язань, пов'язаних з цим правом, а саме:

1. Зобов'язання застосовувати законодавчі та інші заходи для забезпечення права на охорону здоров'я та доступу до медичної допомоги;
2. Захист конфіденційної інформації;
3. Проектування і розробка ресурсів охорони здоров'я, програм з поліпшення стану здоров'я людей та подолання дискримінації проти ЛГБТ осіб;
4. Потреба в інформованій згоді та можливості приймати самостійні рішення щодо медичного втручання та методів лікування;
5. Недискримінація та повага сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності в сексуальному здоров'ї, освіті, профілактиці, догляді та лікуванні, в тому числі робота з найближчими родичами;
6. Полегшення доступу до лікування у зв'язку зі зміною статі;
7. Прийняття політичних рішень і освітніх програм необхідних для підготовки медичних працівників щодо покращення лікування ЛГБТ осіб.

Принцип 18 передбачає: «Ніхто не може бути примушений до проходження будь-якого медичного або психологічного лікування, процедури, дослідження, або госпіталізації на підставі сексуальної орієнтації або гендерної ідентичності. Незважаючи на будь-які зворотні класифікації, сексуальна орієнтація або гендерна ідентичність не є, сама по собі, медичним показанням і не підлягає лікуванню».

Принцип 18 містить п'ять зобов'язань держав, зокрема:

²² Міжнародна комісія юристів (МС). Принципи Джокьякарти: застосування міжнародного права людини щодо сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності (березень 2007 р.). <http://www.yogyakartaprinciples.org/>

1. Вжити необхідні законодавчі та інші заходи для забезпечення захисту осіб від необґрунтованих медичних втручань, зокрема здійснення незворотніх змін в тілі дитини через спробу нав'язати гендерну ідентичність;
2. Створити механізми захисту дітей з метою зниження ризику лікарських зловживань;
3. Забезпечити захист ЛГБТ осіб від неетичних чи примусових медичних дослідів або проведення наукових досліджень, і згортання програм фінансування, які дозволили подібні зловживання;
4. Медичне і психологічне лікування не повинно бути спрямоване на сексуальну орієнтацію та гендерну ідентичність в якості патології.

Дані положення закріплені в Джокьякартських принципах пояснюють те, що міжнародні права людини можуть бути застосовані в конкретному контексті поваги та захисту права на здоров'я для ЛГБТ осіб.

Порушення права на найвищий досяжний рівень здоров'я

Спеціальний доповідач ООН з питання про право на найвищий досяжний рівень фізичного і психічного здоров'я пояснив у своїй доповіді за 2004 рік:

«Законодавча заборона одностатевих відносин у багатьох країнах, у поєднанні з розповсюдженою практикою відсутності підтримки або захисту сексуальних меншин від насильства та дискримінації, перешкоджають багатьом представникам лесбіянок, геїв, бісексуалів, транссексуалів насолоджуватися сексуальним та репродуктивним здоров'ям та своєю поведінкою»²³.»

Право на недискримінацію

Представники ЛГБТ відчують різні форми і прояви дискримінації. З метою ілюстрації питань дискримінації, в даному розділі буде розглянуто гомофобію, як одну з форм дискримінації, що впливає на здоров'я представників ЛГБТ спільноти.

Студенти-активісти ЛГБТ описали деякі проблеми, які вони зауважили внаслідок гетеросексизму²⁴, зокрема:

«Після гетеросексистських припущень, багато геїв відчують необхідність підтримувати ці заходи. Якщо ви не можете поговорити зі своїм лікарем про те, з ким ви займаєтеся сексом, ви не отримаєте необхідної інформації»²⁵.

²³ Комісія ООН з прав людини. Право кожної людини на найвищий досяжний рівень фізичного і психічного здоров'я, Доповідь Спеціального доповідача Пола Ханта, E/CN.4/2004/49 (16 лютого 2004 р.).

²⁴ Гетеросексизм відноситься до презумпції того, що гетеро сексуальні стосунки, що ґрунтуються на потязі до протилежної статі є нормою.

²⁵ Данні «Сексуальна орієнтація та інші сексуальні меншини». – <http://www.maine.gov/dhhs/boh/files/hm2010/oppforall/b10sexor.pdf>

«Головна проблема в сфері охорони здоров'я полягає у тому, що лікарям не обов'язково знати сексуальну орієнтацію своїх пацієнтів. Це утримує їх від деяких питань, пошуку певної ризикованої поведінки, або пошуку ознак конкретної хвороби – що завдає шкоди пацієнтам»²⁶.

«Існує ще один потенційний бар'єр в системі охорони здоров'я ... щодо «зінання». А Ваш лікар має дружній підхід? Звідки Ви впевнені в тому, що все про що Ви йому розповідаєте залишиться конфіденційним? Які наслідки того, що приватність не зберігається? ... Це великий ризик для молоді, оскільки, якщо Ви прийдете до свого лікаря, чи впевнені Ви, що лікар не розповість батькам або іншим людям з якими Ви проживаєте про Вашу сексуальну орієнтацію? Зізнатися підлітку у більш молодому віці про свою орієнтацію рівноцінно залишитися безхатнім, тому що батьки не готові до такого зізнання, навіть якщо людина молода. Ця проблема вважається основною у сфері охорони здоров'я»²⁷.

Розповідати про свою сексуальну орієнтацію або гендерну ідентичність іншим особам з метою «зінання» має важливе значення для психічного здоров'я населення. Суспільство, яке перешкоджає зінанню, заважає визнанню кожної людини і її гідності. Така ситуація сприяє розвитку культури, у якій починаючи з раннього віку, ЛГБТ особи навряд чи зможуть отримувати доступ до повного обсягу послуг в галузі охорони здоров'я та медичної інформації, яка повинна бути доступною для них, тому що традиційні уявлення про сексуальність створюють перешкоди для отримання ними медичних послуг²⁸. Дослідники виявили, що у питаннях охорони здоров'я ЛГБТ, пацієнти страждають від «остракізму, інвазивного допиту, грубого фізичного насильства, принизливих коментарів, порушення конфіденційності, шоку, недружелюбності, відчуття жалю, поблажливості і страху»²⁹. Вони «піддаються жорсткому поводженню в аспекті того, що відмовляються від отримання своєчасної медичної допомоги і ризикують отримати потенційно помилковий діагноз, приховуючи свою сексуальну орієнтацію»³⁰. Гомофобія – це нерозуміння і страх перед негативною реакцією на гомосексуальність, яка не лише перешкоджає доступу до отримання медичних послуг особам ЛГБТ спільноти, а й надалі зумовлює жорстоке поводження щодо таких осіб.

Гомофобні товариства також перешкоджають проведенню освітніх заходів і правозахисної діяльності щодо безпечного сексу та інших проблем охорони здоров'я. У країнах, де гомосексуальна діяльність вважається незаконною, просвітницькі заходи з ВІЛ/СНІДу та інші форми профілактичної діяльності, що необхідні для представників ЛГБТ спільнот не здійснюються. Наприклад, неурядові організації (НУО), такі як Human Rights Watch повідомили, що порушення прав лесбіянок і геїв в Уганді були викликані «державною гомофобією», «підірвали зусилля Уганди в боротьбі з поширенням ВІЛ/СНІДу»³¹. Amnesty International повідомляє, що арешт, затримання, і обов'язкове тестування чоловіків з підозрою на ВІЛ в Єгипті «не лише порушує найелементарніші права людей, які живуть з ВІЛ ... а також загрожує здоров'ю людей, створюючи небезпеку для тих, хто шукає інформацію про

²⁶ Теж саме посилання

²⁷ Теж саме посилання

²⁸ Комісія ООН з прав людини. Право кожної людини на найвищий досяжний рівень фізичного і психічного здоров'я, Доповідь Спеціального доповідача Пола Ханта, E/CN.4/2004/49 (16 лютого 2004 р.).

²⁹ Стівенс П.І., Хол Д.М. «Роз'яснення прав людини для лесбіянок: створення Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо лесбіянок, 14 UCLA». – Жіночий журнал права (2005).

³⁰ Теж саме посилання.

³¹ Human Rights Watch. Державна гомофобія загрожує здоров'ю і правам людини: переслідування з боку уряду сприяє пандемії ВІЛ (23 серпня 2007 р.). <http://hrw.org/english/docs/2007/08/22/uganda16729.htm>

заходи профілактики або лікування ВІА»³². Маргіналізація людей ЛГБТ руйнує ініціативи в сфері охорони здоров'я, в результаті чого дана верства населення залишається обмеженою у отриманні медичних послуг і часто виникають ситуації коли особи бояться звертатися за медичною допомогою через стигматизацію та криміналізацію³³.

Право на життя

Представники ЛГБТ уразливі до цілеспрямованого насильства на підставі своєї сексуальної орієнтації або гендерної ідентичності. П'ять країн світу застосовують смертну кару за одностатеві відносини. Це є порушенням статті 6 МПГПП, у якій йдеться, що смертний вирок може бути винесений лише за найтяжчі злочини. Управління Організації Об'єднаних Націй Верховного комісара з прав людини (УВКПЛ) заявило, що одностатева поведінка не підпадає під категорію найбільш тяжких злочинів, при цьому не повинна бути покарана смертю³⁴.

Насильство щодо ЛГБТ осіб також часто здійснювалося недержавними суб'єктами. Приклади насильства щодо ЛГБТ включають позасудові вбивства трансгендерних осіб, «вбивства честі»³⁵, що були скоєні сім'ями або членами громади, зґвалтування і сексуальне насильство, в тому числі насильство, що мотивоване ненавистю. Наприклад, проект «Транс Моніторинг Вбивств» повідомив у березні 2013, що було скоєно 1123 вбивств транссексуалів у 57 країнах світу протягом 1 січня 2008 року – 31 грудня 2012³⁶.

Що стосується сексуального насильства над лесбіянками, бісексуальними жінками і транссексуалами, ризик зґвалтування може бути навіть вищим за подібний ризик для гетеросексуальних жінок, тому що лесбіянки можуть бути спеціальними цілями для карального або виправного зґвалтування. Виправне зґвалтування «явище, при якому чоловіки гвалтують лесбіянок, щоб «перетворити» їх на гетеросексуальних жінок» і це є поширеною формою сексуального насильства щодо жінок ЛГБТ³⁷.

Насильство за ознакою сексуальної орієнтації або гендерної ідентичності, як правило вчиняється на ґрунті ненависті³⁸. Згідно з міжнародним правом, держави зобов'язані захищати людей від насильства і притягати до відповідальності тих, хто чинить насильство щодо фізичних осіб. МПГПП гарантує кожній людині невід'ємне право на життя. МПГПП, держави-учасниці зобов'язані захищати

³² Amnesty International. Єгипет: поширення репресії проти ВІА позитивних загрожує здоров'ю населення: порушення прав це привід сховатися (19 лютого 2008 р.). <http://www.hrw.org/news/2008/02/14/egypt-spreading-crackdown-hiv-endangers-public-health>

³³ Вилетс Дж. «Використання міжнародного права для захисту громадянських прав геїв і лесбіянок у судах Сполучених Штатів». – Журнал Закон і гендер 21 (2005).

³⁴ ООН, Управління Верховного комісара з прав людини. Народжуються вільними і рівними: сексуальна орієнтація та гендерна ідентичність в міжнародному праві, HR/PUB/12/06 (2012). <http://www.ohchr.org/Documents/Publications/BornFreeAndEqualLowRes.pdf>.

³⁵ Вбивства честі. «Вбивство, що скоюється сім'єю чи общиною проти людини, яка зганьбила сім'ю своїми діями. Вбивство вважається свого роду ритуалом очищення сім'ї від безчестя, що було скоєне особою».

³⁶ TGEU. «1100 вбитих транссексуалів. Прес-реліз». (березень 2013 р.). http://www.tgeu.org/More_than_1100_trans_murders_reported_in_5_years_TGEU_

³⁷ Human Rights Watch. «Ми покажемо вам, що ви жінка: насильство і дискримінація по відношенню до чорношкірих лесбіянок і трансгендерних чоловіків в Південній Африці» (2011). <http://www.hrw.org/sites/default/files/reports/southafrica1211.pdf>.

³⁸ ООН з прав людини. Доповідь Спеціального доповідача з питання про право кожної людини на найвищий досяжний рівень фізичного і психічного здоров'я, А/КПА14/20 (27 квітня 2010 р.). <http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/docs/14session/A.KPA.14.20.pdf>; ООН, Управління Верховного комісара з прав людини. Народжуються вільними і рівними: сексуальна орієнтація та гендерна ідентичність в міжнародному праві, HR/PUB/12/06 (2012). <http://www.ohchr.org/Documents/Publications/BornFreeAndEqualLowRes.pdf>

право на життя (стаття 6). МПГПП також надає кожному право на свободу та особисту недоторканність (стаття 9). Це включає зобов'язання розслідувати всі злочини на ґрунті ненависті та випадків насильства щодо приватних осіб і покарати кожного злочинця.

Свобода від катувань, жорстокого, нелюдського та такого, що принижує гідність поводження

ЛГБТ особи піддаються тортурам у багатьох країнах, ці злочини часто здійснюються на ґрунті стигми, пов'язаної з особами ЛГБТ. УВКПЛ пояснює, що сексуальне насильство «може представляти собою тортури, коли воно здійснюється, чи з підбурювання, чи з відома або мовчазної згоди державних посадових осіб»³⁹. Поліція і працівники в'язниць часто винні у застосуванні тортур щодо осіб ЛГБТ або є співучасниками в процесі надання згоди іншим особам на здійснення тортур.

Іншою формою задокументованого катування осіб ЛГБТ є здійснення анального або вагінального дослідження підозрюваних осіб ЛГБТ без їх згоди з метою отримання доказів нетрадиційної сексуальної поведінки. Наприклад, анальне і вагінальне дослідження, яке отримало назву «Випробування Ганьби» в Лівані використовується для вивчення сексуальної поведінки підозрюваного. Ці випробування є однією з форм тортур, вони використовуються правоохоронними органами і суддями та вважаються такими, що принижують гідність⁴⁰. Крім того, в Єгипті у 2002 році, влада використовувала судово-анальні дослідження 52 чоловіків, які були заарештовані за «розпусту» в нічному клубі. Така практика вважається тортурою і посилює дискримінацію та насильство щодо осіб ЛГБТ.

Комітет проти тортур (КПТ) пояснює, що «захист певних меншин, маргінальних осіб або населення, особливо на ризик застосування тортур є частиною зобов'язання щодо запобігання катувань та жорстокого поводження»⁴¹. КПТ продовжує пояснювати, що «оскільки зобов'язання випливають з Конвенції, то їх закони на практиці застосовуються до всіх осіб, незалежно від ... сексуальної орієнтації»⁴². КПТ роз'яснює, що забезпечення захисту маргінальних груп, які знаходяться в групі ризику катувань включає в себе «повне судове переслідування і покарання всіх актів насильства та жорстокого поводження щодо цих осіб та забезпечення реалізації інших позитивних заходів профілактики і захисту ...»⁴³.

Спеціальний доповідач щодо тортур пояснює у своїй доповіді щодо лесбіянок, геїв, бісексуалів, транссексуалів і інтерсексуалів, що існує безліч випадків і свідчень осіб, яким було відмовлено в медичній допомозі, вони зазнавали словесних образ і публічного приниження, змушені були проходити психіатричну експертизу, різні примусові процедури, такі як стерилізація, анальні дослідження, що фінансувалися державою з метою судового переслідування підозрюваних у гомосексуальних відносинах, в тому числі інвазивного обстеження цноти проведеного лікарями, застосування

³⁹ ООН, Управління Верховного комісара з прав людини. Народжуються вільними і рівними: сексуальна орієнтація та гендерна ідентичність в розрізі міжнародного права людини, ГР/PUB/12/06 (2012). <http://www.ohchr.org/Documents/Publications/BornFreeAndEqualLowRes.pdf>

⁴⁰ ООН, Доповідь Спеціального доповідача з питання тортур та інших жорстоких, нелюдських або принижуючих гідність видів поводження і покарання, Манфред Новак, А/HRC/7/3 (15 січня 2008 р.).

⁴⁰ Human rights Watch, Ліван. Зупинимо «Тести ганьби»: Влада проводить анальні дослідження чоловіків, що звинувачувалися в гомосексуалізмі (10 серпня 2012 р.). <http://www.hrw.org/news/2012/08/10/lebanon-stop-tests-shame>

⁴¹ Комітет ООН проти тортур. Зауваження загального порядку, КПТ/C/GC/2 (24 січня 2008 р.).

⁴² Теж саме посилання.

⁴³ Теж саме посилання.

гормональної терапії і операцій з нормалізації геніталій під прикриттям так званої «репаративної терапії». Ці процедури рідко мали медичну необхідність, могли призвести до утворення рубців, втрати сексуальних відчуттів, болю, нетримання сечі і довічної депресії, ці заходи піддані критиці і визнані як ненаукові, потенційно небезпечні та такі, що сприяють стигматизації⁴⁴.

Спеціальний доповідач також пояснює, що багато інтерсексуалів і транссексуалів піддаються примусовим процедурам. Часто ці процедури проводяться лише «тому, що особи не відповідають соціально сконструйованим гендерним очікуванням»⁴⁵ і тому, що «дійсно, дискримінація за ознакою сексуальної орієнтації або гендерної ідентичності часто може зробити внесок у процес дегуманізації жертви, що часто слугує необхідною умовою для застосування тортур та жорстокого поводження»⁴⁶. Наприклад, діти з атиповою статевою ознакою часто піддаються «незворотній зміні статі, примусовій стерилізації, примусовій нормалізації статевих органів хірургічним шляхом, тим самим ці всі процедури виконуються без їх згоди або згоди їх батьків, намагаючись виправити їх стать»⁴⁷. У той час як транссексуали повинні пройти небажану операцію, що підтверджує стать або хірургічну зміну статі в якості попередньої умови, щоб отримати юридичне визнання своєї статі»⁴⁸.

Підходи, які базуються на правах людини, що підтримують права ЛГБТ осіб

Підтвердження гендерної ідентичності ЛГБТ осіб в державних документах

Надання особам можливість заявити про свою гендерну ідентичність в державних документах та інших адміністративних процедурах, необхідно для досягнення найвищого, досяжного рівня здоров'я цих осіб. Відстоювання права на приватне життя

Можливість змінити свій правовий статус ЛГБТ особам зумовлена тим, щоб не піддаватися незаконній дискримінації, пригнобленням та нанесення психологічної шкоди. Принцип гендерної ідентичності в державних документах був поставлений під сумнів у ряді судів, в тому числі і в Європейському суді з прав людини. У різних випадках суд вирішив питання, що має безпосереднє відношення до здійснення права на найвищий досяжний рівень здоров'я осіб ЛГБТ, хоча це, як правило, було досягнуто за рахунок реалізації права на приватне життя. Наприклад, у випадку Гудвін проти Великобританії⁴⁹ та І. проти

⁴⁴ Рада з прав людини. Доповідь Спеціального доповідача з питання про тортури та інших жорстоких, нелюдських або принижуючих гідність видів поводження і покарання, А/КПЛ/22/53 (лютий 2013 р.). <http://www.ohchr.org/Documents/HRBodies/HRCouncil/RegularSession/Session22/>

⁴⁵ Теж саме посилання.

⁴⁶ Теж саме посилання.

⁴⁷ Теж саме посилання.

⁴⁸ Теж саме посилання.

⁴⁹ Випадок Крістін Гудвін проти Сполученого Королівства, заява № 28957/95 (11 липня 2002 р.). <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-60596>

Великобританії⁵⁰, суд постановив, що відмова уряду Сполученого Королівства визнати післяопераційну стать двох транссексуальних жінок носить дискримінаційний характер і порушує їх право на приватне життя і право на сім'ю».

Право на отримання медичних послуг

Окремим аспектом ЛГБТ здоров'я є право на отримання відповідних гендерно підтверджуючих медичних послуг, передбачених державою у повному обсязі. До них належить свобода змінювати свою стать за допомогою медичних процедур.

Розглядаючи зміст права на здоров'я для транссексуалів варто зауважити, що відсутній закон який врегулював би усі правові аспекти пов'язані зі зміною статі. Європейський суд з прав людини описує випадок зміни статі з жіночої на чоловічу і в процесі зміни пацієнт не зміг завершити своє перетворення⁵¹ через відсутність нормативно-правового регулювання даної процедури.

Державою прийнято закон, що надає право змінити стать транссексуалів і отримати документи підтверджуючих зміну статі, та не врегульовано порядок і умови такої зміни⁵². У той час як пацієнт, зазнавши часткової операції, не зміг отримати доступ до повної операції по зміні статі, і отже не зміг змінити документи, що відображають зміну його статі. Пацієнт стверджував, що:

«Тривала нездатність завершити гендерну операцію по зміні статі залишила його з постійним відчуттям особистої неадекватності і нездатності прийняти своє тіло, що зумовлює смуток і розчарування. Крім того, через відсутність визнання його сприйнятої до-операційної ідентичності, заявник постійно переживає тривогу, страх, збентеження і приниження в своєму повсякденному житті. Йому прийшлося пережити ворожість і глузування громадськості. Отже, він повинен був вести майже замкнутий спосіб життя, уникав ситуацій, в яких він міг розкрити свою первинну ідентичність, особливо при необхідності забезпечити свою особисту безпеку. Це призвело до постійного стану депресії з суїцидальними нахилами⁵³».

Суд постановив, що відсутність законодавства яке б детально регламентувало усі аспекти реалізації права на здоров'я для транссексуалів є причиною порушення права заявника на приватне життя. Дійсно, суд зазначив, що у випадку Литви, необхідно внести зміни до Цивільного кодексу для того, щоб захистити право на здійснення повної гендерної операції по зміні статі, а також виділити бюджетні кошти, щоб полегшити реалізацію цього права⁵⁴.

Крім того, Європейський суд з прав людини розглянув питання про можливість фінансування перехідних процедур. Європейський суд заявив, що свобода у визначенні власної гендерної ідентичності є «одним із предметів першої необхідності самовизначення»⁵⁵. Наведене твердження Європейського суду з прав людини міститься у рішенні 2003 року, в якому суд ухвалив, що Німеччина не поважає

⁵⁰ Випадок І. проти Сполученого Королівства, заява № 25680/94 (11 липня 2002 р.). <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-60595>.

⁵¹ Справа Л. проти Литви, скарга № 27527/03 (11 вересня 2007 р.). <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-82243>

⁵² Теж саме посилання.

⁵³ Теж саме посилання.

⁵⁴ Теж саме посилання.

⁵⁵ Справа Ван Кук проти Німеччини. Заява № 35968/97 (12 червня 2003 р.). <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-61142>

свободу визначення гендерної ідентичності (частина права на недоторканність приватного життя), у випадку, коли цивільний суд відмовив у зверненні жінки до компанії медичного страхування, про відшкодування витрат на зміну статі⁵⁶. Це можна було б розглядати як частину позитивного зобов'язання, сприяти самовизначенню гендерної ідентичності, в тому числі шляхом фінансування відповідних процедур закладами охорони здоров'я.

Право на інформовану згоду

Представники ЛГБТ осіб уразливі до примусових медичних процедур. Це особливо відчутно у випадку з інтерсексуалами і транссексуалами для яких отримання гендерно правильної ідентифікації ґрунтується на проходженні конкретних медичних процедур. Спеціальний доповідач з питання про тортури висловив рекомендації щодо ЛГБТ осіб, зокрема, що всі держави повинні «скасувати закон, що дозволяє будь-яке інвазивне та незворотне лікування, включаючи примусову хірургію, що спрямована на нормалізацію геніталій, примусову стерилізацію, неетичні експерименти, «репаративну терапію» або «терапію перетворення», що проводиться без вільної та інформованої згоди відповідної особи⁵⁷». Право на інформовану згоду захищає право пацієнта на участь у медичних рішеннях і вимагає добровільного та досить обґрунтованого рішення⁵⁸.

Адаптація політики у сфері охорони здоров'я до потреб ЛГБТ осіб

Ще один важливий момент, який може негативно вплинути на здоров'я ЛГБТ осіб це нездатність адекватно враховувати їх конкретні потреби і відсутність адаптація системи охорони здоров'я, в тому числі не проведення навчання медичних працівників, з метою більш чутливого сприйняття проблем ЛГБТ спільноти. Наприклад, деякі медичні працівники зосереджені на лікуванні особистості хворого, а не його тіла. Крім того, геї та лесбійки «не отримують достатньої уваги», коли постає необхідність у врахуванні їх унікальних медичних потреб⁵⁹. Наприклад, потреби сексуального та репродуктивного здоров'я, фертильності, неправильне розуміння проблем одностатевих пар. Крім того, транссексуали наштовхуються на перешкоди у доступі до «гендерно-відповідних послуг»⁶⁰ які можуть бути складними, приміром, страхова компанія відмовляється оплатити гендерні послуги для транссексуалів або інтерсексуалів. Урядовці, приймаючи закони не в змозі визначити пріоритети цієї конкретної групи споживачів медичних послуг, а також інших представників ЛГБТ спільноти.

У той час як національні системи охорони здоров'я часто не призначені для задоволення потреб «сексуальних меншин», а також міжнародні програми охорони здоров'я є не ефективними при вирішенні проблем цих груп. Наприклад, у 2007 році Міжнародна комісія з прав людини, геїв та лесбійок опублікувала дослідження, в якому проаналізувала, як міжнародне фінансове співтовариство, уряд і НУО не допомагають ЛГБТ представникам, тому що програми з ВІЛ/СНІДу

⁵⁶ Теж саме посилання.

⁵⁷ Рада з прав людини. Доповідь Спеціального доповідача з питання про тортури та інших жорстоких, нелюдських або принижуючих гідність видів поводження і покарання, А/КПЛ/22/53 (лютий 2013 р.). <http://www.ohchr.org/Documents/HRBodies/HRCouncil/RegularSession/Session22/A>

⁵⁸ Генеральна Асамблея ООН. Спеціальний доповідач з питання про право кожної людини на найвищий досяжний рівень фізичного і психічного здоров'я, А/64/272 (10 серпня 2009 р.).

⁵⁹ Гартнер Н. «Роз'яснення прав людини для лесбійок: створення Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо лесбійок». – Жіночий журнал права (2005).

⁶⁰ О'флахерті М., Дж. Фішер «Сексуальна орієнтації, гендерна ідентичність та міжнародне право людини: Джозьякартські принципи». – Закон про права людини, огляд (2008): 207–248.

не підтримують одностатеві відносини, що призводить лише до подальшої відмови пацієнтам ЛГБТ в доступі до ефективної профілактики ВІА, консультування і тестування, лікування та догляду⁶¹.

«Пересування гори», так група описала боротьбу з розробки ВІА програм для вирішення проблем дискримінації геїв, що, відповідно, погіршує кризу ВІА/СНІД в Африці та в інших місцях⁶².

Правозахисники і лікарі-практики в рамках системи охорони здоров'я нездатні захистити право на здоров'я ЛГБТ осіб, оскільки «право людини розвивається ... а питання сексуальності намертво залишаються схованими»⁶³. Навіть у випадку розвитку прав людини продовжується маргіналізація ЛГБТ представників, в результаті чого права ЛГБТ осіб не реалізуються у повному обсязі⁶⁴.

Медична освіта для представників ЛГБТ

Медична освіта є важливим аспектом права на здоров'я для осіб ЛГБТ. Проте, шкільні програми часто не враховують освітніх потреб ЛГБТ. В багатьох країнах навчальні матеріали, що стосуються сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності ЛГБТ спільнот заборонені в школах. В багатьох країнах світу гетеросексуальні стосунки розглядаються через призму освіти про сексуальне та гендерне розмаїття⁶⁵, ризикуючи здоров'ям молодих представників ЛГБТ⁶⁶.

⁶¹ Міжнародна комісія з прав людини, геїв та лесбіянок (IGLHRC). Розробка програм з ВІА/СНІД не вирішує проблеми одностатевих відносин в Африці (2007). <http://www.iglhrc.org/sites/default/files/6-1.pdf>

⁶² Міжнародна комісія з прав людини, геїв та лесбіянок (IGLHRC). Пересування гори: зараження ВІА розробники програми і політики звертають увагу на потреби чоловіків, що мають статеві контакти з чоловіками в Кенії. Прес-реліз (8 березня 2007 р.); Міжнародна комісія з прав людини, геїв та лесбіянок (IGLHRC). «Нове дослідження показує IGLHRC дискримінації геїв погіршує кризу ВІА/СНІДу в Африці», прес-реліз (1 березня 2007 р.).

⁶³ Морган В. «Перешкоди міжнародного права людини». – Закон і сексуальність (2001).

⁶⁴ Надін Гартнерпише. Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (КЛДЖ). – Жіночий журнал права (2005).

⁶⁵ Армстронг К.К. Мовчання меншин в меншості: орієнтуючись на потреби гей молоді в державних школах. Правовий огляд Goldengate (1994).

⁶⁶ Педріолі К.А. «Під покровом Православ'я: необхідність почути безліч мов за рамками навчальних програм в муніципальних середніх школах». – Жіночий журнал права (2005).

МІЖНАРОДНІ ТА РЕГІОНАЛЬНІ СТАНДАРТИ У СФЕРІ ПРАВ ЛЮДИНИ, ЩО ПОВ'ЯЗАНІ ЗІ ЗДОРОВ'ЯМ ЛГБТ

Як працювати з таблицями

Таблиці А та Б містять актуальні міжнародні та регіональні інструментарії у сфері охорони здоров'я, що стосуються представників ЛГБТ спільноти. Вони забезпечують швидке посилання на інструменти, що використовуються у сфері прав людини, також акцентують увагу на актуальних статтях, де Ви зможете знайти права людини по кожному пункту або основі свободи.

Починаючи з таблиці 1, кожна подальша таблиця буде присвячена детальному дослідженню прав людини, зокрема і представників ЛГБТ та прикладам, що стосуються прав людини у сфері охорони здоров'я в проекції на ЛГБТ. Таблиці організовані у такому порядку:

Право людини та основні свободи	
Приклади порушення прав людини	
Принципи Джокьякарти	
Стандарти прав людини	Прецеденти та тлумачення Цей пункт містить загальні коментарі організацій, що включені до договору ООН, у тому числі рекомендації, що були надані країнам учасникам договору про права людини. Пункт також містить керівництва в рамках яких описані очікування від країн учасниць договору щодо впровадження стандартів прав людини.
Стандарти прав людини	Прецедентне право Пункт містить прецеденти регіональних судів, що займаються тільки питаннями прав людини. Також будуть наявні приклади прецедентів на рівні країни. Судова практика створює законний прецедент, який об'єднує країни в юрисдикцію судової системи. Тому, важливо знати принцип того, як судова система тлумачить стандарти прав людини в розрізі конкретного випадку..
Інші інтерпретації: Цей пункт висвітлює інші актуальні тлумачення даного питання. • Спеціальний доповідач ООН • Робочі групи ООН • Міжнародні та регіональні організації • Міжнародні та регіональні декларації	

Прочитавши кожну таблицю, проаналізуйте відповідні **порушення, стандарти, прецеденти та їх тлумачення**

- Чи відбуваються якісь із цих порушень у Вашій державі? Чи існують у Вашій державі інші порушення цього права людини?
- Чи заборонені ці порушення «стандартами з прав людини»? Чим можна інтерпретувати стандарти так, щоб вони стосувалися даного порушення?
- Чи відповідають якісь із прикладів цих «прецедентів та тлумачень» даній ситуації? Чи можуть вони бути витлумачені для застосування у даному випадку?

Подальші таблиці були розроблені з метою допомогти вам визначитися з тим, наскільки стандарти з прав людини можливо застосувати у вашій діяльності.

Законодавство з питань прав людини постійно розвивається і багато порушень у цій сфері ще не врегульовано на законодавчому рівні. Якісна адвокація та належне документування порушень сприятиме удосконаленню нормативно-правової бази у сфері охорони здоров'я ЛГБТ.

Таблиця скорочень

Для спрощення роботи у таблицях скорочено назви міжнародних актів і відповідних механізмів контролю за їх виконанням:

Міжнародний акт	Механізм контролю
Загальна декларація прав людини – ЗДПЛ	–
Міжнародний пакт про громадянські і політичні права – МПГПП	Комітет з прав людини – КПЛ
Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права – МПЕСКП	Комітет з економічних, соціальних і культурних прав – КЕСКП
Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок – КЛВФДЖ	Комітет з ліквідації дискримінації щодо жінок – Комітет ЛВФДЖ
Міжнародна конвенція про ліквідації всіх форм расової дискримінації – МКПВФРД	Комітет з ліквідації расової дискримінації – КЛРД
Конвенція про права дитини – КПД	Комітет з прав дитини – Комітет ПД
Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або принижуючих гідність видів поводження і покарання – КПК	Комітет проти тортур – КПТ
Африканська хартія прав людини і народів та протоколи – АХПЛН	Африканська комісія з прав людини і народів – АКПЛН
[Європейська] конвенція про захист прав людини та основних свобод – ЕКЗПЛОС	Європейський суд з прав людини – ЕСПЛ
Європейська соціальна хартія – ЕСХ	Європейський комітет з соціальних прав – ЕКСП
Американська конвенція про права людини – АКПЛ	Міжамериканський суд з прав людини – МАСПЛ
Американська декларація прав і обов'язків людини – АДПОЛ	Міжамериканський суд з прав людини – МАСПЛ

Також згадуються різні спеціальні доповідачі ООН (СД) та робочі групи (РГ).

Таблиця А: Міжнародні стандарти з прав людини у сфері охорони здоров'я

	ЗДПЛ	МПГПП	МПЄСКП	КАВФДЖ	МКЛФРД	КПД	Принципи Джокьякарти
Життя	Стаття 3	Стаття 6(1)				Стаття 6(1)	Принцип 4
Свобода від катувань та іншого жорстокого або такого, що принижує гідність, поводження*	Стаття 5	Стаття 7				Стаття 37(а)	Принцип 10
Фізична недоторканність							
Право на свободу від дискримінації та право на рівноправність	Стаття 1, 2	Стаття 2(1), Стаття 3	Стаття 2(2), Стаття. 3	Стаття 2, Усе	Стаття 2, Стаття 5 Усе	Стаття 2	Принцип 2
Здоров'я	Стаття 25		Стаття 12	Стаття 12	Стаття 5(е) (iv)	Стаття 24	Принцип 17
Приватність	Стаття 12	Стаття 17				Стаття 16	Принцип 6
Заборона свавільного арешту та затримання	Стаття 9	Стаття 9				Стаття 37(b)	Принцип 7
Свобода мирних зборів та асоціацій	Стаття 20	Стаття 21, Стаття 22			Стаття 5(d) (ix)	Стаття 15	Принцип 20
Свобода думки та інформація	Стаття 19	Стаття 19			Стаття 5(d) (viii)	Стаття 12, Стаття 13, Стаття 17	Принцип 19
Одруження та створення сім'ї	Стаття 16	Стаття 23		Стаття 16	Стаття 5(d) (iv)		Принцип 24
Освіта	Стаття 26		Стаття 13	Стаття 10	Стаття 5(е) (v)	Стаття 28, Стаття 29	Принцип 16
Праця	Стаття 23		Стаття 6, Стаття 7	Стаття 11	Стаття 5(е) (i)		Принцип 12
Соціальна захищеність	Стаття 22		Стаття 9	Стаття 14(2)(с)	Стаття 5(е) (iv)	Стаття 26	Принцип 13

*Див також Конвенцію проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або принижуючих гідність видів поводження і покарання, стаття 2.

Таблиця Б: Регіональні стандарти з прав людини у сфері охорони здоров'я

	Африка: АХПЛНП	Європа: ЄКЗПЛЮС	Європа: ЄСХ	Америка: АДПОЛ	Америка: АКПЛ
Життя	Стаття 4	Стаття 2		Стаття I	Стаття 4
Свобода від катувань та іншого жорстокого або такого, що принижує гідність, поводження	Стаття 5	Стаття 3			Стаття 5(2)
Фізична недоторканність					
Недискримінація та рівність	Стаття 2, Стаття 19	Стаття 14	Стаття E	Стаття II	Стаття 1(1)
Здоров'я	Стаття 16		Стаття 11, Стаття 13	Стаття XI	
Приватність		Стаття 8		Стаття V	Стаття 11
Свавільний арешт та за тримання	Стаття 6	Стаття 5		Стаття XXV	Стаття 7(3)
Зібрання та об'єднання	Стаття 10, Стаття 11	Стаття 11		Стаття XXI, Стаття XXII	Стаття 15, Стаття 16
Свобода думки та інформація	Стаття 9	Стаття 10		Стаття IV	Стаття 13
Одруження та створення сім'ї		Стаття 12		Стаття VI	Стаття 17
Освіта	Стаття 17			Стаття XII	
Праця	Стаття 15		Стаття 1	Стаття XIV	
Соціальна захищеність				Стаття XVI	

Таблиця 1: ЛГБТ, здоров'я та право на життя

Приклади порушень прав людини

- Національними законами передбачена смертна кара особам, які є сексуально активними з особами однієї статі.
- Поліцейські не переслідувалися за законом та не були засуджені за зґвалтування і вбивство безпритульного транссексуала.
- ЛГБТ спільноти не мають доступу до послуг з профілактики ВІЛ.
- Відсутні закони, що забороняють злочини на ґрунті ненависті, зокрема насильство щодо ЛГБТ осіб, а це означає, що поліція не розслідує вбивства ЛГБТ осіб.

Принцип Джокьякарти

Принцип 4: Кожна людина має право на життя. Ніхто не може бути примусово позбавлений життя через свою сексуальну орієнтацію або гендерну ідентичність. Смертна кара не поширюється на осіб за ознакою сексуальної орієнтації чи гендерної ідентичності.

Держави повинні:

- Скасувати нормативні положення, які забороняють добровільні статеві відносини між особами однієї статі, що досягли шлюбного віку і, поки такі положення не будуть скасовані, не застосовувати смертну кару до таких осіб;
- Піддати сумніву законність смертних вироків і звільнити осіб, які в даний час перебувають в очікуванні страти за злочини, що пов'язані з добровільною сексуальною активністю серед осіб, що знаходяться у відповідному віці;
- Припинити будь-які фінансовані або інші затверджені державою напади на життя людей за ознакою сексуальної орієнтації або гендерної ідентичності і попереджувати подібні напади, як з боку державних посадових осіб, так і – окремих осіб, провести розслідування, і в разі наявності доказів, притягнути винних до відповідальності.

Стандарти з прав людини	Прецеденти та тлумачення
МПГПП (ч. 1 ст. 6): Право на життя є невід'ємне право кожної людини. Це право охороняється законом. Ніхто не може бути свавільно позбавлений життя. МПГПП (ч. 2 ст. 6): В країнах, де не скасували смертну кару, смертний вирок може бути винесений тільки за найтяжчі злочини відповідно до закону, який діяв під час вчинення злочину і який не суперечить положенням цього пакту і Конвенції про запобігання злочину геноциду та покарання за нього. Це покарання може бути здійснене тільки для виконання остаточного вироку, винесеного компетентним судом.	КПЛ № 6 і № 31: вважає, що в ст. 6 МПГПП закріплено позитивний обов'язок держави щодо захисту життя людини. А також «Комітет вважає, що держави-учасниці зобов'язані вживати належні заходи з метою попередження, розслідування, покарання, або компенсації шкоди заподіяної в результаті позбавлення людини життя на підставі сексуальної орієнтації або гендерної ідентичності». Коментар № 6 (1982). Коментар № 31 CCPR/C/21/Rev.1/Add. 13 (2004). КПЛ: інтерпретуючи право на життя, КПЛ рекомендує Сальвадору «Забезпечити ефективний захист від насильства і дискримінації за ознакою сексуальної орієнтації» CCPR/CO/78/SLV (2003). КПЛ: рекомендує Сполученим Штатам Америки «забезпечити вирішення проблем сексуального насильства на ґрунті сексуальної орієнтації шляхом зміни законодавства, що закріплює злочини на федеральному рівні та на рівні штатів» CCPR/CO/3/ USA (2006).

Таблиця 2: ЛГБТ, здоров'я та свобода від катувань та іншого жорстокого або такого, що принижує гідність, поводження

Приклади порушень прав людини	
- Психіатр «лікував» представника ЛГБТ спільноти електричним струмом або гормональною терапією без згоди пацієнта. - Ув'язненому гомосексуалісту в місці позбавлення волі не надають ліжка, співкамерники постійно гвалтують його за участю чи бездіяльності працівників установи виконання покарань. - Поліція піддавала тортурам лесбійську пару, з причини їх сексуальної орієнтації, розслідування незаконних дій співробітників міліції не розпочате.	
Принцип Джокьякарти	
Принцип 10: Кожна людина має право на свободу від катувань та від жорстокого, нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження, в тому числі з причин, пов'язаних із сексуальною орієнтацією або гендерною ідентичністю. Держави повинні: - Прийняти необхідні законодавчі акти, вживати адміністративні та інші заходи для запобігання та забезпечення захисту від катувань та жорстокого, нелюдського або принижуючого гідність поводження чи покарання, вчинених з причин, пов'язаних з сексуальною орієнтацією або гендерною ідентичністю осіб; - Прийняти необхідні заходи для виявлення жертв тортур і жорстокого, нелюдського або принижуючого гідність поводження чи покарання, скоєних з причин, пов'язаних із сексуальною орієнтацією або гендерною ідентичністю і запропонувати адекватний правовий захист, включаючи відшкодування шкоди та, при необхідності, надання медичної та психологічної допомоги; - Провести навчання та підвищення обізнаності співробітників поліції, пенітенціарних установ та інших посадових осіб у державному та приватному секторі, що запобігають подібним актам.	
Стандарти з прав людини	Прецеденти та тлумачення
МППП (ст. 7): Нікого не може бути піддано катуванню чи жорстокому, нелюдському або принижуючому гідність поводженню чи покаранню. Зокрема, жодну особу не може бути без її вільної згоди піддано медичним чи науковим досліддам.	КПА загальний коментар № 31: вважає, що в нездатність розслідувати і притягнути до відповідальності винних у застосуванні тортур або жорстокого поводження, саме по собі може призвести до окремих порушень міжнародного права CCPR /C/21/Rev.1/Add.13 (2004). КПА: рекомендує Еквадору «вживати превентивних і захисних заходів щодо забезпечення осіб іншої сексуальної орієнтації від можливості примусового перебування в приватних клініках або реабілітаційних центрах з метою їх сексуальної переорієнтації» та «розслідувати випадки застосування тортур до ЛГБТ осіб та вживати заходи необхідні для виправлення становища згідно з Конституцією» CCPR/C/ECU/CO/5 (2009).

КПК (ч. 1 ст. 2): Кожна держава-сторона вживає ефективних законодавчих, адміністративних, судових та інших заходів для запобігання актам катувань на будь-якій території під її юрисдикцією.

КПА № 2: зазначає, що захист певних меншин або маргіналізованих осіб чи груп населення, особливо схильних до ризику катувань є частиною зобов'язань щодо запобігання катувань чи жорстокого поводження. Держави-учасниці повинні гарантувати, що ... їх закони будуть застосовуватися на практиці щодо всіх осіб, незалежно від ... статі, сексуальної орієнтації, транс гендерної статі... Держави-учасниці повинні забезпечувати захист членів груп, особливо від небезпеки зазнати катування, та проведення судового переслідування і покарання всіх актів насильства та жорстокого поводження щодо цих осіб та забезпечення реалізації інших позитивних заходів профілактики і захисту, в тому числі, але не обмежуючись тим, що викладено вище. CAT/C/GC/2 (2008).

КПТ: висловлює стурбованість ситуацією, що склалася в **Сполучених Штатах** «стосовно численних повідомлень про сексуальне насильство, вчинене ув'язненими по відношенню один до одного, і що особи, які належать до сексуальної орієнтації є особливо вразливими» і тому рекомендується «розробити та вжити належних заходів для запобігання всіх видів сексуального насильства в рамках центрів утримання під вартою». CAT/C/USA/Co/2 (2006).

КПТ: рекомендує **Сполученим Штатам** «гарантувати незалежне, оперативне і ретельне розслідування випадків жорстокого поводження щодо представників уразливих груп з боку правоохоронних органів та покарати винних правопорушників» CAT/C/USA/Co/2 (2006).

КПТ: рекомендує **Єгипту** «видалити всі двозначності в законодавстві, які можуть дозволити переслідування осіб з причини їх сексуальної орієнтації. Крім того, необхідно прийняти належні заходи, для запобігання принижуючого гідність поводження під час тілесних обшуків. Тут Комітет має на увазі проведення анального дослідження, щоб довести факт гомосексуалізму як принижуючого гідність поводження». CAT/C/CR/29/4 (2002).

КПТ: «Висловлюючи стурбованість щодо ситуації, що склалася в **Аргентині** стосовно заяв про тортури і жорстоке поводження по відношенню до інших вразливих груп, таких, як члени громад корінних народів, сексуальних меншин та жінок» CAT/C/CR/33/1.

	КПТ: рекомендує Монголії «створити загальну правову базу для боротьби з дискримінацією, в тому числі злочинів на ґрунті ненависті. Державам-учасницям слід вжити заходів щодо притягнення винних у вчиненні таких злочинів до відповідальності. Державам-учасницям слід забезпечити захист вразливих груп, таких як сексуальні меншини, людей, які живуть з ВІЛ/СНІД та іноземців. Державам-учасницям слід проводити ефективну політику і впроваджувати механізми оскарження з метою забезпечення оперативного, ретельного та неупередженого розслідування за заявами про напади на осіб на підставі їх сексуальної орієнтації або гендерної ідентичності відповідно до принципів Джокьякарти щодо застосування міжнародних актів з прав людини щодо сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності». CAT/C/MNG/CO/1. КПТ: рекомендує Кувейту «розслідувати злочини, пов'язані з дискримінацією, що спрямовані по відношенню до всіх вразливих груп і знайти спосіб попередження та покарання злочинів на ґрунті ненависті». Комітет стурбований повідомленнями про те, що уразливі групи, такі як лесбіянки, геї, бісексуали і транссексуали (ЛГБТ) піддаються дискримінації та жорсткому поводженню, включаючи сексуальне насильство, як у державі, так і у домашніх умовах. CAT/C/KWT/CO/2.
--	--

Стандарти з прав людини	Прецедентне право
ЄКЗПЛОС (ст. 3): Нікого не може бути піддано катуванню або нелюдському чи такому, що принижує гідність, поводженню або покаранню.	ЄСПЛ: «звільнення зі збройних сил у зв'язку з сексуальною орієнтацією заявника, безсумнівно є принизливо, але не є порушенням ст. 3 ЄКЗПЛОС» [Сміт і Грейді проти Сполученого Королівства (<i>Smith and Grady v. the United Kingdom</i>), № 33985/96 (27 вересня 1999 р.)].

Інші тлумачення

СР з питань катування: висловив стурбованість з приводу тортур і жорстокого, нелюдського або принижуючого гідність поводження щодо осіб за ознакою їх сексуальної орієнтації або гендерної ідентичності та свободи слова, зазначивши, що тортури і жорстоке, нелюдське або принизливе поводження захисту застосовується з арештом, а також в медичних і імміграційних закладах.

Робоча група з питань свавільного затримання: «...Вимушені анальні дослідження суперечать забороні на застосування тортур та іншого жорстокого, нелюдського і принижуючого гідність поводження». A/HRC/16/47/Add.1, думка № 25/2009.

Стамбульський протокол: Керівництво по ефективному розслідуванню та документуванню тортур та інших жорстоких, нелюдських або принижуючих гідність видів поводження і покарання. <http://www.ohchr.org/Documents/Publications/training8Rev1en.pdf>.

Принципи медичної етики, що відносяться до обов'язків працівників охорони здоров'я, особливо лікарів у захисті ув'язнених чи затриманих осіб від тортур та інших жорстоких, нелюдських або принижуючих гідність видів поводження і покарання, штат Джорджія, Res. 37/194, документ ООН. A/ Res. /37/194 (18 грудня 1982). <http://www2.ohchr.org/english/law/medicalethics.htm>.

Кодекс поведінки для співробітників правоохоронних органів, штат Джорджія Res. 34/169, UN Doc. A/RES/34/169 (17 грудня 1979). <http://www2.ohchr.org/english/codeofconduct.pdf> право / PDF /.

Декларація про захист усіх осіб від катувань та інших жорстоких, нелюдських або принижуючих гідність видів поводження і покарання («Декларація проти тортур»), прийнятий на основі консенсусу Асамблеї ООН (ГА ООН Res. 3452 [XXX] (9 грудня 1975)).

Віденська декларація і Програма дій, пункт 56: «В рамках прав людини і міжнародного гуманітарного права, свобода від катувань є правом, яке має захищатися за будь-яких обставин, в тому числі в періоди внутрішніх або міжнародних заворушень чи збройних конфліктів».

Європейська конвенція про запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводження чи покарання, відкрита для підписання 26 листопада 1987, ETS № 126 (набрала чинності 2 січня 1989). <http://www.cpt.coe.int/en/documents/ecpt.htm> Inter-American Convention to Prevent and Punish Torture (1985).

Міжамериканська комісія з прав людини, прес-реліз (15 серпня 2013 року). http://oas.org/en/iachr/media_center/PReleases/2013/060.asp.

Міжамериканська комісія нагадує, що зобов'язання держав по розслідуванню вбивств та інших актів насильства щодо ЛГБТ осіб та покарання винних. МАКПІЛ настійливо закликає держави розпочати розслідування в рамках яких буде розглянуто чи були вчинені вбивства і акти насильства на основі гендерної ідентичності, гендерної експресії та/або сексуальної орієнтації жертв. В загальних рисах, Комісія відзначає, що є проблеми в розслідуванні цих злочинів. У зв'язку з цим, міжамериканська комісія нагадує, що неефективна діяльність держави сприяє високому рівню безкарності, що, в свою чергу, призводить до повторення подібних злочинів, залишаючи жертви та їх сім'ї незахищеними.

Таблиця 3: ЛГБТ, здоров'я та право на особисту недоторканість

Приклади порушень прав людини

- Транссексуал був зґвалтований або зазнав насильства з боку поліції.
- Лесбійка були зґвалтована друзями сім'ї, щоб «зробити з неї гетеросексуальну особу».
- Поліція не змогла розслідувати побиття і сексуальні напади чоловіків, що мають статеві контакти з чоловіками.
- Школи не змогли захистити студентів від атак з метою сексуальної або гендерної невідповідності.
- Транссексуалів стерилізують проти їх волі. Примусові анальні дослідження чоловіків, що мають статеві контакти з чоловіками є частиною процедури арешту.
- Транссексуалу відмовлено в послугах або страхуванні для покриття послуг замісної гормональної терапії та операції по зміні статі.

Примітка

Право на особисту недоторканність безпосередньо не зазначене в принципах Джокьякарти, але охоплюється правом на життя, правом на особисту недоторканність, свободу від катувань і жорстокого та такого, що принижує гідність поводження, право на найвищий досяжний рівень здоров'я, яке міститься в принципах Джокьякарти.

Право на особисту недоторканність, безпосередньо не зазначені в МПГПП або МПЕСКП, але були розтлумачені як частина права на особисту недоторканність, на свободу від катувань та жорстокого, нелюдського і принижуючого гідність поводження, а також право на найвищий досяжний рівень здоров'я. Право на фізичну недоторканність також чітко не визначається в КЛФДЖ, хоча КЛДЖ широко інтерпретує право на захист від насильства щодо жінок.

Інші тлумачення

Робоча група з питань викрадень: викрадення поєднані з «соціальною чисткою», а саме викрадення так званих «не бажаних» осіб, включаючи повій, дрібних злодіїв, волоцюг, гравців і гомосексуалістів є грубим порушенням.

Міжамериканська комісія з прав людини (15 серпня 2013 року), http://oas.org/en/iachr/media_center/PReleases/2013/060.asp

Міжамериканська комісія закликає держави вжити усіх необхідних заходів для запобігання, розслідування та покарання насильства щодо ЛГБТ осіб, незалежно від того, чи відбувається це в сім'ї, громаді або суспільній сфері, в тому числі освіти та охороні здоров'я. Це включає в себе проведення політики та громадських кампаній з підвищення обізнаності та поваги до прав людини в тому числі і ЛГБТ осіб, у всіх секторах, в якості засобу для подолання забобонів, що лежать в основі насильства за мотивами сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності і свободи слова. Комісія настійливо закликає держави вжити заходів щодо запобігання і реагування на ці порушення прав людини і забезпечення ЛГБТ осіб можливістю користуватися своїм правом на життя, вільне від дискримінації та насильства.

Міжамериканська комісія з прав людини (29 жовтня 2012 року), http://oas.org/en/iachr/media_center/PReleases/2012/129.asp

Комісія продовжує отримувати інформацію про вбивства, тортури, довільні арешти і інші форми насильства щодо лесбіянок, геїв, транссексуалів, бісексуалів і інтерсексуалів. Крім того, комісія відзначає, що проблеми існують з розслідуванням цих злочинів, які включають, зокрема, відмови у відкритті розслідування, щоб дізнатися чи було злочин скоєно з причини гендерної ідентичності жертви або сексуальної орієнтації. Неефективність державних органів сприяє високому рівню безкарності, яка в свою чергу призводить до повторення подібних злочинів, залишаючи жертви та їх сім'ї беззахисними. МАКПЛ настійливо закликає держави вживати заходів з метою запобігання і реагування на ці порушення прав людини і забезпечення ЛГБТ осіб можливістю користуватися своїм правом на життя, вільне від дискримінації та насильства, у тому числі проведення політики, громадські кампанії та прийняття поправок, необхідних для приведення закону у відповідність з міжамериканськими документами з прав людини.

Європейський комітет з попередження тортур і нелюдського або принижуючого гідність поводження чи покарання (2001), № 126: Заявив, що кожен пацієнт ... повинен мати можливість відмовитися від лікування або будь-якого іншого медичного втручання. Відступ від цього основоположного принципу має ґрунтуватися на законі лише в чітко визначених виняткових умовах.

Таблиця 4: ЛГБТ, здоров'я та право на недискримінацію

Приклади порушень прав людини

- Людині відмовлено у працевлаштуванні, проживанні, медичних послугах, освіті, у доступі до товарів і послуг на ґрунті сексуальної орієнтації, гендерної ідентичності або гендерного вираження.
- ТВ програма була заборонена владою, тому що вона постійно транслювала різні одностатеві поцілунки в ефірі.
- Організація для хлопчиків (наприклад, бойскаутів) заперечує членство в ЛГБТ спільноті.

Принцип Джокьякарти

Принцип 2: Кожна людина має право користуватися усіма правами без дискримінації за ознакою сексуальної орієнтації або гендерної ідентичності. Кожен має право на рівність перед законом і на рівний захист закону без будь-якої дискримінації. Закон забороняє будь-яку дискримінацію і гарантує всім особам рівний і ефективний захист проти будь-якої дискримінації.

Дискримінація за ознакою сексуальної орієнтації або гендерної ідентичності може бути, і часто, відноситься до дискримінації за іншими ознаками, включаючи стать, расу, вік, релігію, інвалідність, здоров'я та економічне становище.

Держави повинні:

- Втілювати принципи рівності і недискримінації за ознакою сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності в національній конституції або іншому відповідному законодавстві;
- Скасувати правові положення, які мають вплив на заборону добровільних статевих стосунків між людьми однієї статі, які досягли шлюбного віку, і забезпечити, щоб однаковий віковий ценз до усіх осіб, незалежно від їх сексуальної орієнтації або гендерної ідентичності;
- Вжити законодавчих та інших заходів для заборони та ліквідації дискримінації на основі сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності;
- При відповіді на дискримінацію за ознакою сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності, брати до уваги те, яким чином така дискримінація перетинається з іншими формами дискримінації;
- Вжити необхідні заходи для викорінювання упередженого або дискримінаційного ставлення або поведінки, пов'язаної з ідеєю неповноцінності чи зверхності до будь-якої сексуальної орієнтації або гендерної ідентичності.

Стандарти з прав людини

МППГПП (ч. 1 ст. 2): Кожна держава, яка бере участь у цьому Пакті, зобов'язується поважати і забезпечувати всім перебуваючим у межах її території та під її юрисдикцією особам права, визнані в цьому Пакті, без будь-якої різниці щодо раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, політичних чи інших переконань, національного чи соціального походження, майнового стану, народження чи іншої обставини.

Прецеденти та тлумачення

КПА: висловлює занепокоєння щодо ситуації, що склалася в **Чилі** «щодо дискримінації деяких осіб через їх сексуальну орієнтацію, наприклад, в доступі до розгляду справи в судах і в доступі до медичної допомоги» та рекомендує країні «гарантувати рівні права всім фізичним особам, як це передбачено в пакті, незалежно від їх сексуальної орієнтації, в тому числі рівність перед законом і в доступі до медичної допомоги». CCPR/C/CHL/CO/5 (2007).

КПА: висловлює стурбованість щодо ситуації в **Ірландії**, де «не визнається зміна статі для транссексуалів, не надається дозвіл на видачу свідоцтв про народження для цих осіб», тому Ірландія «повинна визнати право транссексуалів на зміну статі, дозволяючи випуск нових свідоцтв про народження. Свідоцтва про народження забезпечують правове визнання зміни гендерної ідентичності індивіда». CCPR/C/IRL/CO/3 (2008).

КПА: рекомендує **Ірану** «прийняти всі необхідні законодавчі акти, адміністративні та інші заходи для ліквідації та заборони дискримінації за ознакою сексуальної орієнтації, в тому числі стосовно доступу до зайнятості, житла, освіти та охорони здоров'я, та забезпечити, щоб особи з нетрадиційною сексуальною орієнтацією або гендерною ідентичністю були захищені від насильства і соціальної ізоляції в рамках спільноти». CCPR/C/IRN/CO/3 (2011).

КПА [Юриспруденція]: визнає право на свободу від дискримінації за ознакою сексуальної орієнтації відносно особистого життя [(Тунен проти Австралії (*Toonen v. Australia*))], КПА Повідомлення № 488/1992 (CCPR/C/50/D/488/1992), і доступ до переваг [(Янг проти Австралії, (*Young v. Australia*))], КПА Повідомлення № 941/2000 (CCPR/C/78/0/941/2000), але не доступ до шлюбу [(Джослін проти Нової Зеландії (*Joslin v. New Zealand*))] Повідомлення № 902 / 1999 (CCPR/C/75/D/902/1999).

КПА: висловлює стурбованість щодо ситуації у **Польщі**, де «дискримінаційні дії і ставлення до осіб за ознакою сексуальної орієнтації належно не розслідуються і не караються» і рекомендує Польщі «забезпечити належну підготовку правоохоронних органів та судових органів, з тим щоб забезпечити розуміння ними прав сексуальних меншин». CCPR/CO/82/POL (2004).

КПА: рекомендує **Сполученим Штатам** «виконувати ст.ст. 2, 26 МППГПП, а також гарантувати рівність перед законом і рівний захист закону без будь-якої дискримінації за ознакою сексуальної орієнтації та доповнити чинне законодавство, що регулює злочини на ґрунті ненависті, як на федеральному рівні так і на рівні штатів положеннями які спрямовувалися б на вирішення проблем пов'язаних з сексуальним насильством і щоб федеральне законодавство і законодавство штатів застосовувало покарання за дискримінацію за ознакою сексуальної орієнтації під час прийому на роботу». CCPR/C/USA/CO/3 (2006).

	КПА: рекомендує Монголії «забезпечити ЛГБТ осіб доступом до правосуддя і проведення ретельного розслідування нападів та погроз щодо осіб з причини їх сексуальної орієнтації або гендерної ідентичності». CCPP /C/MNG/CO/5 (2011)
МПЕСКП (ч. 2 ст. 2): Держави, які беруть участь у цьому Пакті, зобов'язуються гарантувати, що права, проголошені в цьому Пакті, здійснюватимуться без будь-якої дискримінації щодо раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, політичних чи інших переконань, національного чи соціального походження, майнового стану, народження чи іншої обставини.	КЕСКП загальний коментар № 20: заборонені підстави дискримінації передбачені в ч. 2 ст. 2 МПЕСКП включає в себе поняття «іншої обставини» який включає себе сексуальну орієнтацію і гендерну ідентичність. E/C.12/GC/20 (2009). КЕСКП: закликає Німеччину «впровадити заходи чи законодавчі або іншим чином стосовно ідентичності та стану здоров'я транссексуалів і інтерсексуалів, щоб захистити їх від дискримінації і поважати їх особисту цілісність, сексуальні і репродуктивні права. Комітет закликає державу-учасницю повною мірою консультувати транссексуалів і інтерсексуалів щодо цієї мети». E/C.12/DEU/CO/5 (2011). КЕСКП: рекомендує Польщі прийняти законодавчі акти та інші заходи для ліквідації та недопущення дискримінації представників ЛГБТ спільнот у реалізації її економічних, соціальних і культурних прав. E/C.12/POL/CO/5 (2009).
КПА (ч. 1 ст. 2): Держави-учасниці поважають і забезпечують всі права, передбачені цією Конвенцією, за кожною дитиною, яка перебуває в межах їх юрисдикції, без будь-якої дискримінації незалежно від раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, політичних або інших переконань, національного, етнічного або соціального походження, майнового стану, стану здоров'я і народження дитини, її батьків чи законних опікунів або яких-небудь інших обставин.	Комітет ПД: «Держави-учасниці повинні ліквідувати дискримінацію щодо вразливих та соціально відчужених груп дітей ... і активно намагатися зробити все, щоб такі діти були впевнені в захисті своїх правах нарівні з усіма іншими дітьми», пояснив це тим, що до уразливих дітей належать діти «лесбійки, геї, трансгендери або транссексуали». CRC/C/GC/13 (2011). Комітет ПД загальний коментар № 4: «Держави-учасниці зобов'язані забезпечити, щоб всі люди у віці молодше 18 років користувалися всіма правами, передбаченими в Конвенції, без дискримінації (стаття 2), в тому числі, що стосується раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, політичних або інших переконань, національного, етнічного або соціального походження, майнового стану, інвалідності, народження або іншої обставини». Ці підстави також охоплюють сексуальну орієнтацію і стан здоров'я підлітків (в тому числі ВІЛ/СНІДу та психічного здоров'я). Підлітки, котрі піддаються дискримінації, більш уразливі до зловживань, інших форм насильства та експлуатації, і їх здоров'я та розвиток піддається більшому ризику. Тому вони мають право на особливу увагу і захист від усіх верств суспільства». CRC/GC/2003/4 (2003).

КПД (ч. 2 ст. 2): Держави-учасниці вживають всіх необхідних заходів для забезпечення захисту дитини від усіх форм дискримінації або покарання на підставі статусу, діяльності, висловлюваних поглядів чи переконань дитини, батьків дитини, законних опікунів чи інших членів сім'ї.	Комітет ПД: рекомендує Сполученому Королівству Великобританії і Північної Ірландії зміцнювати свою «інформаційно-просвітницьку та інші профілактичні заходи боротьби з дискримінацією та, при необхідності, застосовувати позитивні дії» для захисту ЛГБТ дітей. CRC/C/GBR/CP/4. Комітет ПД: занепокоєний ситуацією в Чилі, а саме тим, що «особи, які не досягли 18 років, та мають гомосексуальні відносини намагаються притягуються до кримінальної відповідальності, обґрунтовуючи дискримінацією за ознакою сексуальної орієнтації». CRC/C/CHL/CO/3.
КПТ (ч.1 ст. 1): Для цілей цієї Конвенції термін «катування» означає будь-яку дію, якою будь-якій особі навмисне заподіюються сильний біль або страждання, фізичне чи моральне, ...чи з будь-якої причини, що ґрунтується на дискримінації будь-якого виду...	КПТ загальний коментар № 2: Держави повинні забезпечувати, щоб їх закони застосовувалися на практиці щодо всіх осіб, незалежно від своєї сексуальної орієнтації або транс гендерної ідентичності. CAT/C/GC/2 (2007).
КЛФДЖ (ст. 2): Держави-сторони засуджують дискримінацію щодо жінок в усіх їх формах, погоджуються негайно всіма відповідними заходами здійснювати політику ліквідації дискримінації щодо жінок...	КЛДЖ загальний коментар № 28: «дискримінація жінок за ознакою статі та гендеру нерозривно пов'язана з іншими факторами, які впливають на жінок, таких як ... сексуальна орієнтація та гендерна ідентичність ... Держави-учасниці повинні юридично визнавати такі пересічні форми дискримінації та їх негативний вплив на жінок». CEDAW/C/GC/28 (2010). КЛДЖ: рекомендує Уганді «декриміналізувати гомосексуалізм і забезпечити ефективний захист від насильства і дискримінації жінок на підставі їх сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності, зокрема шляхом прийняття комплексного антидискримінаційного законодавства, яке заборонятиме численні форми дискримінації жінок, в тому числі за ознакою сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності». CEDAW/C/UGA/CO/7.

Інші тлумачення

Міжамериканська конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації та нетерпимості, AG/RES. 2804 (XLIII-O/13), (6 червня 2013).

Частина 1 статті 1: дискримінація означає будь-яке розрізнення, виняток, обмеження або перевагу в будь-якій сфері суспільного або особистого життя, метою або наслідком якого є звести нанівець або обмежити рівне визнання, користування чи здійснення одного або декількох прав людини та основних свобод, що закріплені в міжнародних документах, стосовно держав-учасниць. Дискримінація може бути за національною ознакою, віком, статтю, сексуальною орієнтацією, гендерною ідентичністю і свободою слова, мови, релігії, культурної ідентичності, політичної думки або думки будь-якого роду; соціального походження, соціально-економічного статусу, рівня освіти, мігрантів, біженців, репатріантів, осіб без громадянства, інвалідності, генетичної риси, стану психічного або фізичного здоров'я, в тому числі інфекційних станів і виснажливих психологічних станів, або будь-яких інших медичних станів.

Хартія основних прав Європейського Союзу («Європейська хартія») ч. 1 ст. 2: Будь-яка дискримінація за будь-якою ознакою статі, раси, кольору шкіри, етнічного чи соціального походження, генетичних ознак, мови, релігії, політичних або будь-яких інших переконань, належності до національних меншин, майнового стану, народження, інвалідності, віку чи сексуальної орієнтації забороняється.

Лісабонський договір: При визначенні та здійсненні своєї політики та діяльності, Союз прагне боротися з дискримінацією за ознакою статі, расової або етнічної приналежності, релігії або переконань, інвалідності, віку чи сексуальної орієнтації.

Міжамериканська комісія з прав людини, прес-реліз (15 серпня 2013 року). http://oas.org/en/iachr/media_center/PReleases/2013/060.asp:

Міжамериканська комісія закликає держави вжити всіх необхідних заходів для застосування належної обачності в запобіганні, розслідуванні та покаранні насильства щодо ЛГБТ осіб, незалежно від того, чи відбувається це в сім'ї чи суспільній сфері, в тому числі в галузях освіти та охорони здоров'я. Це включає в себе проведення політики та громадських кампаній з підвищення обізнаності та поваги прав людини ЛГБТ осіб, у всіх секторах, в тому числі в сфері освіти та сімейних відносинах, в якості засобу для подолання забобонів, що лежать в основі насильства за мотивами сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності. Комісія настійливо закликає держави вжити заходів щодо запобігання і реагування на ці порушення прав людини та забезпечити ЛГБТ особам можливість ефективно користуватися своїми правами на життя, вільне від дискримінації та насильства.

Таблиця 5: ЛГБТ, здоров'я та право на найвищий досяжний рівень здоров'я

Приклади порушень прав людини

- Національна система охорони здоров'я не забезпечує антиретровірусного лікування представникам ЛГБТ спільноти, тоді як усім іншим воно доступне.
- У системі охорони здоров'я до представників ЛГБТ відносяться із стигматизацією та упередженням.
- Через стигму в системі охорони здоров'я ЛГБТ особи не почувують себе комфортно відвідуючи заклади охорони здоров'я.
- Чоловіки, які мають статеві контакти з чоловіками та інші маргінальні групи населення виключені з національних та бюджетних програм в галузі охорони здоров'я, в результаті чого, не фінансуються медичні послуги, що надаються представникам ЛГБТ спільноти.

Принцип Джокьякарти

Принцип 17: Кожна людина має право на найвищий досяжний рівень фізичного і психічного здоров'я, без дискримінації за ознакою сексуальної орієнтації або гендерної ідентичності. Сексуальне і репродуктивне здоров'я є фундаментальним аспектом цього права.

Держави повинні:

- Прийняти необхідні законодавчі акти, вживати адміністративні та інші заходи для забезпечення реалізації права на доступ до медичних установ, до власної медичної документації, товарів і послуг;
- Переконатися в тому, що медичні установи, товари і послуги спрямовані на поліпшення стану здоров'я відповідають потребам осіб з урахуванням їх сексуальної орієнтації та гендерної ідентифікації;
- Розробити та реалізовувати програми по боротьбі з дискримінацією, упередженням та соціальними факторами, що погіршують здоров'я людей через їх сексуальну орієнтацію та гендерну ідентичність;
- Переконатися в тому, щоб всі особи були інформовані щодо своїх прав і могли приймати власні рішення щодо медичного лікування та догляду на підставі обґрунтованої згоди;
- Переконатися в тому, що програми та послуги щодо сексуального та репродуктивного здоров'я, освіти, профілактики, догляду та лікування розроблені з урахуванням особливостей осіб з різною сексуальною орієнтацією та гендерною ідентичністю та у повному обсязі доступні усім без дискримінації;

- Полегшити доступ до галузі охорони здоров'я для осіб, які мають намір зробити модифікацію тіла, що пов'язана зі зміною статі та проводити недискримінаційне лікування, догляд та підтримку;
- Переконатися в тому, що всі медичні працівники будуть ставитися до пацієнтів та їх партнерів без дискримінації за ознакою сексуальної орієнтації або гендерної ідентичності, в тому числі визнавати партнерів пацієнта їх найближчими родичами;
- Реалізовувати політику і програми у галузі освіти та підготовки кадрів, необхідних для того, щоб особи, які працюють у сфері охорони здоров'я могли забезпечити найвищий досяжний рівень охорони здоров'я для всіх осіб, при повній повазі до їх сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності.

Стандарти з прав людини	Прецеденти та тлумачення
МПЕСКП (ч. 1 ст. 12): Держави, які беруть участь у цьому Пакті, визнають право кожної людини на найвищий досяжний рівень фізичного і психічного здоров'я. МПЕСКП (ч. 2 ст. 12): Заходи, яких повинні вжити держави-учасниці цього Пакту для повного здійснення цього права, включають ті, які є необхідними для: (п. «с») запобігання і лікування епідемічних, ендемічних, професійних та інших хвороб і боротьби з ними	КЕСКП загальний коментар № 14: Право на здоров'я не слід розуміти як право бути здоровим. Право на здоров'я включає як свободи, так і суміжні права. До свобод належить право на контроль за своїм здоров'ям і тілом, включаючи статеву і репродуктивну свободу, а також право на свободу від втручання. З іншого боку, до похідних прав відноситься право звертатися до закладів системи охорони здоров'я, що забезпечує рівні можливості для людей на найвищий досяжний рівень здоров'я. Е/С.12/2000/4 (2000) в п. 8. КЕСКП загальний коментар № 14: Забороняється обмежувати доступ до медичної допомоги особам на підставі їх сексуальної орієнтації. Е/С.12/2000/4 (2000). КЕСКП: Держави зобов'язані забезпечити право доступу до медичних установ, товарів і послуг на недискримінаційній основі, особливо для вразливих або маргінальних груп. Е/С.12/2000/4 (2000).

Інші тлумачення

СР з питань здоров'я: «Кримінальне законодавство, що не забороняє одностатеву поведінку осіб, часто порушується в розрізі інших прав людини, включаючи право на здоров'я. Ці закони, як правило, по своїй суті вважаються дискримінаційними і, таким чином, порушуються вимоги права на здоров'я, яке вимагає рівності в доступі для всіх людей. Наслідки що, пов'язані з дискримінацією за ознакою сексуальної поведінки та орієнтації далекосяжні і перешкоджають постраждалим особам отримати доступ до інших економічних, соціальних і культурних прав. В свою чергу, порушення інших прав людини впливає на реалізацію права на здоров'я, наприклад, шляхом перешкоджання доступу до роботи або житла. «Доповідь СД з питання про право кожного на найвищий досяжний рівень фізичного і психічного здоров'я», А/НRC/14/20 (2010).

Декларація про розвиток прав пацієнтів в Європі: Пацієнти мають право на якісну медичну допомогу, яка відзначається як високими технічними стандартами, так і гуманними відносинами між пацієнтом і лікарем.

ВООЗ 1978 Декларація Алма-Ата: Конференція рішуче підтверджує, що здоров'я, яке є станом повного фізичного, душевного і соціального благополуччя, а не тільки відсутністю хвороб і фізичних дефектів є фундаментальним правом людини і що досягнення найвищого можливого рівня здоров'я є найважливішою глобальною соціальною метою, яка вимагає виконання дій багатьох інших соціальних і економічних секторів на додаток до сектору охорони здоров'я.

Конституція Всесвітньої організації охорони здоров'я, преамбула: Наявність найвищого досяжного рівня здоров'я є одним з основних прав будь-якої людини без розрізнення раси, релігії, політичних переконань, економічного чи соціального становища.

Додатковий протокол до Американської конвенції про права людини в галузі економічних, соціальних і культурних прав (1988 р.) («Сан-Сальвадорський протокол»), ч. 1 ст. 10: Кожен має право на охорону здоров'я, під цим розуміється здійснення найвищого рівня фізичного, психічного і соціального благополуччя.

Європейська конвенція про соціальну та медичну допомогу (1953), ст. 1: Кожна Сторона зобов'язується для громадян інших Договірних Сторін, які на законних підставах перебувають в будь-якій частині своєї території, на яку поширюється Конвенція, забезпечити реалізацію права на рівний доступ зі своїми громадянами на однакові умови отримання соціальної та медичної допомоги...

Хартія основних прав Європейського Союзу, ст. 35: Кожна людина має право на доступ до профілактичної медичної допомоги та права на користування медичною допомогою відповідно до умов, встановлених національним законодавством та практикою. Високий рівень захисту здоров'я людей повинен бути гарантований у визначенні та здійсненні всіх напрямків політики та діяльності Союзу.

Таблиця 6: ЛГБТ, здоров'я та право на невтручання в особисте життя

Приклади порушень прав людини

- Кримінальний кодекс передбачає відповідальність за статеві зносини між неодруженими особами.
- У Кримінальному кодексі закріплено покарання за секс, не спрямований на відтворення, зокрема будь-які форми анального чи орального сексу, або одностатеві сексуальні відносини.
- Працівники поліції складають списки «підозрюваних гомосексуалістів» з фотографіями і відбитками пальців.
- Газета публікує статтю, яка засуджує сексуальну орієнтацію вчителя або журналіста.
- Поліцейські або медичні працівники розповсюдили фотографії геїв в засобах масової інформації.

Принцип Джокьякарти

Принцип 6: Кожна людина, незалежно від сексуальної орієнтації або гендерної ідентичності, має право на приватне життя від довільного або незаконного втручання, в тому числі з точки зору своєї сім'ї, житла, таємниці кореспонденції, а також на захист від незаконних посягань на свою честь і репутацію. Право на недоторканність приватного життя зазвичай включає в себе право повідомляти або не повідомляти інформацію, що стосується сексуальної орієнтації або гендерної ідентичності, а також самостійно здійснювати вибір по відношенню, як до власного тіла, так і згоди вступати в статеві та інші відносини з іншими особами.

Держави повинні:

- Прийняти всі необхідні законодавчі акти, застосовувати адміністративні та інші заходи для забезпечення кожної людини, незалежно від її сексуальної орієнтації або гендерної ідентичності права на приватне життя, прийняття рішень в особистому житті, у тому числі погоджена сексуальна діяльність серед осіб, що знаходяться у дорослому віці;
- Скасувати всі закони, що передбачають кримінальну відповідальність за перебування у добровільних статевих стосунках між особами тієї ж статі, які досягли шлюбного віку;
- Переконалися в тому, що кримінальні та інші правові норми не застосовуються до де-факто добровільних статевих стосунків між особами однієї статі, які досягли шлюбного віку;
- Скасувати будь-який закон, що забороняє вираз гендерної ідентичності, в тому числі через одяг, мову або манери та не дозволяє особам змінювати своє тіло, як засіб вираження гендерної ідентичності;

- Звільнити всіх осіб, що утримуються під вартою або притягнених до кримінальної відповідальності, якщо їх затримання пов'язане із взаємною добровільною сексуальною активністю та які знаходяться у дорослому віці;
- Забезпечити право особам щодо вибору вільного розповсюдження інформації, що стосується їх сексуальної орієнтації або гендерної ідентичності, і захищати всіх осіб від довільного або небажаного розкриття, або загрози розкриття такої інформації з боку інших.

Стандарти з прав людини	Прецеденти та тлумачення
МПГПП (ч. 1 ст.17): Ніхто не повинен зазнавати свавільного чи незаконного втручання в його особисте і сімейне життя, свавільних чи незаконних посягань на недоторканність його житла або таємницю його кореспонденції чи незаконних посягань на його честь і репутацію. МПГПП (ч. 2 ст.17): Кожна людина має право на захист закону від такого втручання або таких посягань.	КПА [Юриспруденція]: Встановлення покарання за перебування в одностатевих стосунках є порушенням недоторканності приватного життя і дискримінацією відповідно до ст.ст. 2, 17 МПГПП. [Туннен проти Австралії (<i>Toonen v. Australia</i>)]. HRC Communication No. 488/1992 (CCPR/C/50/D/488/1992). КПА: Рекомендує Togo «декриміналізувати сексуальні відносини між повнолітніми особами однієї статі» тому що така «криміналізація порушує право на недоторканність приватного життя і на захист від дискримінації, зазначених у Пакті». CCPR/C/TGO/CO/4 (2011). КПА: Рекомендує «державі-учасниці декриміналізувати сексуальні відносини між повнолітніми особами однієї статі, і скасувати норми, що закріплюють такі злочини з метою приведення свого законодавства у відповідність з Пактом. Kuwait CCPR/C/KWT/CO/2 (HRC, 2011); Togo CCPR/C/TGO/CO/4 (HRC, 2011); Barbados CCPR/C/BRB/CO/3 (HRC, 2007); Jamaica CCPR/C/JAM/CO/3 (HRC, 2011); Cameroon CCPR/C/CMR/CO/4 (HRC, 2010); Uzbekistan (CCPR/C/UZB/CO/3); Grenada (CCPR/C/GRD/CO/1). КПА: Пояснює Togo, що «Комітет та інші міжнародні органи з прав людини наголошують, що подібна криміналізація порушує право на недоторканність приватного життя і на захист від дискримінації, що викладений у Пакті». CCPR/C/TGO/CO/4 (2011).

КПД (ч. 1 ст. 16): Жодна дитина не може бути об'єктом свавільного або незаконного втручання в здійснення її права на особисте і сімейне життя, недоторканність житла, таємниці кореспонденції або незаконного посягання на її честь і гідність.	Комітет ПД: «З метою підтримки здоров'я і розвитку підлітків, державам-учасникам пропонується суворо дотримуватися прав дітей на недоторканність приватного життя та конфіденційності, в тому числі по відношенню до надання порад і консультацій з питань здоров'я (стаття 16). Медичні працівники зобов'язані дотримуватися правил конфіденційності медичної інформації, що стосується підлітків, враховуючи основні принципи Конвенції про права дитини. Така інформація може бути повідомлена лише за згодою дитини. Підлітки, які досягли достатнього рівня зрілості для отримання консультацій за відсутності одного з батьків або іншої особи мають право на недоторканність приватного життя і можуть отримувати конфіденційні послуги, в тому числі лікування». CRC/GC/2003/4 (2003). Комітет ПД загальний коментар № 4: «Реалізація права підлітків на здоров'я залежить від розвитку орієнтованої на молодь системи охорони здоров'я, яка дотримується конфіденційності і недоторканості приватного життя і надаються адекватні послуги в сфері сексуального і репродуктивного здоров'я»
---	---

Стандарти з прав людини	Прецедентне право
ЄКЗПЛОС (ч. 1 ст. 8): Кожен має право на повагу до свого приватного і сімейного життя, до свого житла і кореспонденції. ЄКЗПЛОС (ч. 2 ст. 8): Органи державної влади не можуть втручатись у здійснення цього права, за винятком випадків, коли втручання здійснюється згідно із законом і є необхідним у демократичному суспільстві в інтересах національної та громадської безпеки чи економічного добробуту країни, для запобігання заворушенням чи злочинам, для захисту здоров'я чи моралі або для захисту прав і свобод інших осіб.	ЄСПЛ: Суд визнав, що закон в Північній Ірландії, який закріплює кримінальну відповідальність за гомосексуальну поведінку становить необґрунтоване втручання в права Даджена на повагу до його приватного життя. [Справа Даджен проти Сполученого Королівства (<i>Dudgeon v. The United Kingdom</i>) № 7525/76 (22 жовтня 1981)]. ЄСПЛ: Суд підтвердив, що встановлення відповідальності за особливості сексуальної поведінки порушує право на недоторканність приватного життя (Даджен проти Великобританії та інші справи), і захист права переходу від однієї статі до іншої. [Справа Крістін Гудвін проти Сполученого Королівства (<i>Christine Goodwin v. The United Kingdom</i>) № 28957/95 (11 липня 2002 р.)]. ЄСПЛ: підсудні були притягнуті до відповідальності і засуджені за напад і завданні тілесні ушкодження під час добровільних садомазохістських ігор. Заявники стверджували, що це порушує їх право на приватне життя відповідно до статті 8 ЄКЗПЛОС. Суд постановив, що «національна влада вправі вважати, що переслідування і засудження заявників були необхідні в демократичному суспільстві для захисту здоров'я у контексті ч. 2 ст. 8 ЄКЗПЛОС. [Справа Джагарт і Браун проти Сполученого Королівства (<i>Jaggard and Brown v. The United Kingdom</i>) № 21627/93 (19 лютого 1997)].

	ЄСПЛ: заявник народився і зареєстрований в реєстрі актів цивільного стану, як чоловік, проте зараз живе як жінка і йому було відмовлено у виправленні статі в реєстрі актів цивільного стану і в своїх офіційних документах, що засвідчують особу. Суд ухвалив, що держава порушила статтю 8 ЄКЗПЛОС, тому що це вважається справедливим балансом між загальними інтересами і інтересами особистості. [Справа В проти Франції (<i>B v. France</i>) № 13343/87 (25 березня 1992)]. ЄСПЛ: Суд ухвалив, що держава порушила статтю 8 ЄКЗПЛОС в результаті розслідування гомосексуалізму заявників та їх подальшого звільнення з військово-повітряних сил. [Справа Сміт і Грейді проти Сполученого Королівства (<i>Smith and Grady v. The United Kingdom</i>) №33985/96 (27 вересня 1999)].
--	---

Інші тлумачення

Декларація про розвиток прав пацієнтів в Європі:

Стаття 4.1: Інформація про стан здоров'я пацієнта. . . повинна бути конфіденційною, навіть після смерті.

Стаття 4.8: Пацієнти, які перебувають в заклади охорони здоров'я мають право на забезпечення конфіденційності.

Європейська конвенція про права людини та біомедицину (ч. 1 ст. 10): Кожна людина має право на повагу приватного життя у зв'язку з інформацією про його або її здоров'я.

- Пояснювальна записка, пункт. 63: «Перший пункт встановлює право на недоторканність інформації в галузі охорони здоров'я, тим самим підтверджуючи принцип, введений в статті 8 Європейської конвенції про права людини і підтверджено в Конвенції про захист осіб стосовно автоматизованої обробки особистих даних. Слід зазначити, що відповідно до статті 6 цієї Конвенції, персональні дані, що стосуються здоров'я, становлять особливу категорію даних відповідно до правил».
- Пояснювальна записка, пункт. 64: «Деякі обмеження на повагу особистого життя можливі з однієї з причин та на умовах, передбачених відповідно до статті 26.1. Наприклад, судовий орган може розпорядитися, щоб тест проводився з метою виявлення особи, яка вчинила злочин (за винятком, перешкоджанню злочину) або для визначення спорідненості (за винятком, захисту прав інших осіб)».

Таблиця 7: ЛГБТ, здоров'я та право на свободу від незаконного арешту чи утримання під вартою

Приклади порушень прав людини

- Працівник міліції, який працює під прикриттям, свавільно заарештовує гомосексуаліста в громадському місці.
- Поліція затримує дівчину, не повідомляючи мотивів такого затримання, після того, як її батьки, дізнавшись про нетрадиційну сексуальну орієнтацію своєї доньки, викликали правоохоронні органи.
- Транссексуала чи трансвестита затримують на кордоні за «підозрілу поведінку».
- Транссексуал страждає від незаконного викриття.

Принцип Джокьякарти

Принцип 7: Ніхто не може зазнавати безпідставного арешту чи утримання під вартою. Всі особи, що знаходяться під арештом, незалежно від їх сексуальної орієнтації або гендерної ідентичності, мають право на отримання інформації про причини арешту і характер обвинувачень, щоб у терміновому порядку провести судовий розгляд, з метою визначення законності утримання під вартою.

Держави повинні:

- Прийняти всі необхідні законодавчі акти, адміністративні та інші заходи для забезпечення того, щоб сексуальна орієнтація або гендерна ідентичність ні за яких обставин не була підставою для арешту або затримання, в тому числі скасування неоднозначних положень кримінального права, які слугують підставою до дискримінаційного застосування чи забезпечення можливості для арешту за мотивами упередженого ставлення;
- Прийняти всі необхідні законодавчі акти, застосовувати адміністративні та інші заходи для забезпечення особам, що знаходяться під арештом, незалежно від їх сексуальної орієнтації або гендерної ідентичності, рівного права на отримання інформації про причини арешту і характер пред'явлених обвинувачень, та можливість брати участь у судовому розгляді з метою з'ясування законності утримання під вартою;
- Підготувати програми навчання та підвищувати обізнаність працівників поліції та інших правоохоронних органів щодо незаконності арешту та утримання під вартою на підставі сексуальної орієнтації або гендерної ідентичності;
- Отримувати точну і актуальну інформацію по всіх арештах і затриманнях із зазначенням дати, місця і підстав утримання під вартою, та забезпечити незалежний нагляд за місцями позбавлення волі органам, належним чином уповноважених і оснащених для виявлення арештів і затримань, які можуть бути мотивовані сексуальною орієнтацією або гендерною ідентичністю людини.

Інші зауваження

Робоча група з питань свавільного затримання: арешт і затримання людей на підставі сексуальної орієнтації зумовлюють «соціальну ворожнечу». Затримання людей на підставі їхньої сексуальної орієнтації, навіть тоді, коли закони, за якими вони затримані не карають за гомосексуальну поведінку, порушує права людини. E/CN.4/2003/8/Add.1, Opinion No. 7/2002 on Egypt.

Таблиця 8: ЛГБТ, здоров'я та свобода зібрань та об'єднань

Приклади порушень прав людини	
- Держава забороняє та визнає незаконними будь-які об'єднання, що пропагують права представників ЛГБТ, або відмовляється реєструвати будь-які об'єднання ЛГБТ. - Парад геїв забороняється міською владою. - Поліція дозволяє людям, які не поділяють позицію представників ЛГБТ спільноти чинити насильницькі дії щодо них.	
Принцип Джокьякарти	
Принцип 20: Кожна людина має право на свободу зібрань та об'єднань, в тому числі для цілей мирних демонстрацій, незалежно від сексуальної орієнтації або гендерної ідентичності. Особи можуть утворювати без будь-якої дискримінації, об'єднання за ознакою сексуальної орієнтації або гендерної ідентичності, об'єднання, яке поширювало б інформацію або полегшувало б спілкування, чи закликало б до реалізації прав осіб різної сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності. Держави повинні: - Прийняти всі необхідні законодавчі акти, застосовувати адміністративні та інші заходи для забезпечення прав на мирні, організовані зібрання і адвокацію щодо питань сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності, а також юридично визнавати такі об'єднання і групи без дискримінації за ознакою сексуальної орієнтації або гендерної ідентичності; - Переконатися, зокрема, що поняття громадського порядку, суспільної моралі, здоров'я населення та громадської безпеки не обмежують будь-яке право на свободу мирних зібрань та об'єднань на підставі підтримки різних сексуальних орієнтацій або гендерної ідентичності; - Не перешкоджати реалізації права на свободу мирних зібрань та об'єднань з причин зумовлених сексуальною орієнтацією або гендерною ідентичністю, і переконатися, що забезпечено достатній правоохоронний захист від насильства або переслідування ЛГБТ осіб; - Забезпечити навчання і програми підвищення обізнаності серед працівників правоохоронних та інших відповідних органів, з метою забезпечення захисту зібрань ЛГБТ спільнот;	
Стандарти з прав людини	Прецеденти та тлумачення
МПГПП (ст. 21): Визнається право на мирні збори. Користування цим правом не підлягає ніяким обмеженням, крім тих, які накладаються відповідно до закону і які є необхідними в демократичному суспільстві в інтересах державної чи суспільної безпеки, громадського порядку, охорони здоров'я і моральності населення або захисту прав та свобод інших осіб. МПГПП (ст. 22): Кожна людина має право на свободу асоціації з іншими, включаючи право створювати профспілки і вступати до них для захисту своїх інтересів.	КПА загальний коментар № 34: Держави, що обмежують право на свободу зборів і об'єднань, повинні гарантувати, що закони, які обмежують наведене право сумісні з положеннями, цілями і завданнями МПГПП і не порушують положень про недискримінацію, закріплених в Пакті. CCPR/C/ GC/34 (2011). КПА: рекомендує Росії «прийняти всі необхідні заходи для гарантування здійснення права на мирні зібрання і об'єднання для ЛГБТ спільноти». CCPR/C/RUS/ CO/6(2009).

ЄКЗПЛОС (ст. 11): Кожен має право на свободу мирних зібрань і свободу об'єднання з іншими особами, включаючи право створювати профспілки та вступати до них для захисту своїх інтересів.

ЄКЗПЛОС (ч. 2 ст. 11): Здійснення цих прав не підлягає жодним обмеженням, за винятком тих, що встановлені законом і є необхідними в демократичному суспільстві в інтересах національної або громадської безпеки, для запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я чи моралі або для захисту прав і свобод інших осіб. Ця стаття не перешкоджає запровадженню законних обмежень на здійснення цих прав особами, що входять до складу збройних сил, поліції чи адміністративних органів держави.

ЄСПЛ: Суд постановив, що відмова у наданні дозволу на проведення демонстрації прав ЛГБТ порушує конвенцію. [Справа Гендердок М проти Молдови (*Genderdoc-M v. Moldova*) № 9106/06 (12 червня 2012)].

ЄСПЛ: Суд постановив, що заборона проводити гей парад у березні 2006–2008 рр. порушує права заявника на свободу зібрань, гарантовану Конвенцією. [Справа Алексеев проти Росії (*Alekseyev v. Russia*) № 4916/07, 25924/08, 14599/09 (21 жовтня 2010)].

ЄСПЛ: Суд оголосив заборону на ЛГБТ парад у Варшаві в 2005 році, що вважається незаконним і дискримінаційним. [Справа Вашковські та інші проти Польщі (*Baczkowski and Others v. Poland*) № 1543/06 (3 травня 2007 року)].

Інші тлумачення

Спеціальний представник генерального секретаря з питань правозахисників: У багатьох випадках з усіх регіонів, поліція чи державні службовці підтримують насильство і погрози щодо захисників ЛГБТ прав. В деяких випадках влада забороняє демонстрації, конференції та наради, відмовляє в реєстрації організацій, що працюють для захисту прав ЛГБТ осіб і працівники поліції наносили тілесні ушкодження або навіть здійснювали сексуальне насильство проти захисників прав ЛГБТ осіб. Влада, як правило, намагалася виправдати дії проти цих захисників, стверджуючи, що «громадськість» не хоче щоб дані демонстрації проходили, «народ» не хоче, щоб в їх громаді проживали представники ЛГБТ. Спеціальний представник нагадує про статті 2 та 12 Декларації про правозахисників, щоб нагадати державам про їх відповідальність за захист ЛГБТ осіб від насильства і погроз. Держави також несуть відповідальність за забезпечення проведення навчання для працівників правоохоронних органів і державних службовців включали окремі аспекти викладання прав людини (стаття 15). А/НRC/4/37 (2007).

СР з питань сучасних форм расизму: Закони, що забороняють публічну пропаганду гомосексуалізму можуть призупинити будь-яке обговорення сексуальності в публічній сфері. Держави повинні забезпечити ЛГБТ паради та інші збори, не відмовляти в наданні дозволу на підставі сексуальної орієнтації або гендерної ідентичності, і держави повинні вживати заходів, щоб зупинити насильство зі сторони глядачів на подібних заходах. E/CN.4/2006/16/Add.1.

Спеціальний представник правозахисників, СР з питань расизму, СР з питань насильства щодо жінок і СР з питань охорони здоров'я: закони, що передбачають кримінальну відповідальність осіб, що перебувають у одностатевих відносинах та шлюбі, а також організації, що пропагують дані питання, суперечать праву на свободу зборів і об'єднань. Прес-реліз ООН, Незалежні експерти ООН висловлюють занепокоєність у зв'язку з проектом нігерійського закону, що забороняє одностатеві стосунки (HR/07/25), 23 лютого 2007 року.

Таблиця 9: ЛГБТ, здоров'я, свобода слова та доступу до інформації

Приклади порушень прав людини

- Молоді люди не отримують інформацію про ВІЛ і СНІД, безпечний секс і презервативи, а також про сексуальну поведінку та гомосексуалізм.
- Державний орган, який відповідає за розповсюдження газет, відмовляється поширювати видання, які містять публікації про ЛГБТ.
- Адміністрація вищого навчального закладу примушує студента-трансвестита одягатися відповідно до його «біологічної статті».

Принцип Джокьякарти

Принцип 19: Кожна людина має право на свободу переконань і вільне вираження, незалежно від сексуальної орієнтації або гендерної ідентичності. Це включає вираження особистості за допомогою мови, поведінки, одягу, фізичних особливостей, вибору імені, або будь-яким іншим способом, а також свободу пошуку, одержання і поширення інформації та ідей будь-якого типу, зокрема і по відношенню до прав людини, сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності, за допомогою будь-яких засобів незалежно від державних кордонів.

Держави повинні:

- Прийняти всі необхідні законодавчі акти, застосовувати адміністративні та інші заходи для повної реалізації свободи думок і слова, поваги до прав і свобод інших осіб без дискримінації за ознакою сексуальної орієнтації або гендерної ідентичності, включаючи отримання і передачу інформації та ідей, що стосуються сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності, а також адвокацію юридичних прав, публікацію матеріалів, мовлення, організація або участь у конференціях та розповсюдження і доступ до інформації про безпечний секс;
- Переконатися в тому, що діяльність і організація ЗМІ, яка регулюється державою є плюралістичною і недискримінаційною щодо питань сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності, і що прийом на роботу та просування по роботі відбувається без дискримінації щодо сексуальної орієнтації або гендерної ідентичності;
- Прийняти всі необхідні законодавчі акти, застосувати адміністративні та інші заходи для забезпечення повного здійснення права на вираження особистості чи індивідуальності, в тому числі за допомогою мови, поведінки, одягу, фізичних особливостей, вибір імені або будь-яким іншим способом;
- Переконатися в тому, що поняття громадського порядку, суспільної моралі, здоров'я населення та громадської безпеки не обмежуються на дискримінаційній основі, будь-які намагання поширити свободу думки і слова, що підтверджує різноманіття сексуальної орієнтації або гендерної ідентичності;
- Переконатися в тому, що здійснення свободи думки і слова не порушує прав і свобод осіб різної сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності;
- Переконатися в тому, що всі особи, незалежно від сексуальної орієнтації або гендерної ідентичності мають рівний доступ до інформації та ідей, а також до участі у публічних дебатах.

Стандарти з прав людини	Прецеденти та тлумачення
МПГПП (ч. 1 ст. 19): Кожна людина має право безперешкодно дотримуватися своїх поглядів. МПГПП (ч. 2 ст. 19): Кожна людина має право на вільне вираження свого погляду; це право включає свободу шукати, одержувати і поширювати будь-яку інформацію та ідеї, незалежно від державних кордонів, усно, письмово чи за допомогою друку або художніх форм вираження чи іншими способами на свій вибір. МПГПП (ч. 2 ст. 19): Користування передбаченими в пункті 2 цієї статті правами накладає особливі обов'язки і особливу відповідальність. Воно може бути пов'язане з певними обмеженнями, які, однак, мають встановлюватися законом і бути необхідними: а) для поваги прав і репутації інших осіб; б) для охорони державної безпеки, громадського порядку, здоров'я чи моральності населення.	КПА загальний коментар № 34: пояснює, що у випадку обмеження державою права на свободу вираження поглядів та інформації, вона повинна забезпечити, щоб закони, що обмежують ці права були сумісні з положеннями, цілями і завданнями МПГПП і не повинні порушувати положення цього Пакту. CCPR/C/GC/34 (2011). КПА: наполягає, щоб Росія «вжила всі необхідні заходи для забезпечення здійснення на практиці прав для мирних зборів і об'єднань для представників ЛГБТ спільноти». CCPR/C/RUS/CO/6 (2009).
КПА (ч. 1 ст. 13): Дитина має право вільно висловлювати свої думки; це право включає свободу шукати, одержувати і передавати інформацію та ідеї будь-якого роду незалежно від кордонів в усній, письмовій чи друкованій формі, у формі творів мистецтва чи за допомогою інших засобів на вибір дитини. КПА (ст. 17): Держави-учасниці визнають важливу роль засобів масової інформації і забезпечують, щоб дитина мала доступ до інформації і матеріалів із різних національних і міжнародних джерел, особливо до таких інформації і матеріалів, які спрямовані на сприяння соціальному, духовному і моральному благополуччю, а також здоровому фізичному і психічному розвитку дитини.	Комітет ПД загальний коментар № 3: пояснює, що право підлітка на інформацію про ВІЛ і СНІД є частиною права на інформацію. CRC/GC/2003/3 (2003).

Інші тлумачення

СР з питань освіти: Під час проведення статевого виховання слід звернути особливу увагу на різноманітність, так як кожна людина наділена правом мати справу з власною сексуальністю без дискримінації за ознакою сексуальної орієнтації або гендерної ідентичності. Статеве виховання є основним інструментом для припинення дискримінації щодо осіб різної сексуальної орієнтації. A/65/162, (23 липня, 2010).

СР з питань свободи слова та інформації: Висловила занепокоєність з приводу зловживання прав працівників секс – бізнесу та ЛГБТ осіб; обмеження їх свободи слова і відмову у наданні відомостей про ВІЛ та СНІД в цих громадах; затримання осіб в Кувейті через лист, де згадуються лесбійські стосунки, і арешти та переслідування двох жінок, які не мають певної статі в Уганді.

СР з питань правозахисників, СР з питань расизму, СР з питань насильства щодо жінок і СР з питань здоров'я: Колективно розкритикував законопроект в Нігерії щодо впровадження криміналізації осіб, які шукають одностатеві відносини та шлюб, а також організації, що працюють в сфері цих питань (2007). HR/07/25. (23 лютого 2007)
<http://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=5599&LangID=E>

Таблиця 10: ЛГБТ, здоров'я та право на шлюб і створення сім'ї

Приклади порушень прав людини

- Держава відмовляє одностатевим парам, які перебувають у цивільному шлюбі, у забезпеченні здійснення прав, які мають неодружені пари різної статі.
- Жінці-лесбійанці перешкоджають у реалізації права на штучне запліднення.
- Самотньому гомосексуалісту відмовляють в усиновленні дитини.

Принцип Джокьякарти

Принцип 24: Кожна людина має право на створення сім'ї, незалежно від сексуальної орієнтації або гендерної ідентичності. Сім'ї існують в різноманітних формах. Жодна сім'я не може бути піддана дискримінації на підставі сексуальної орієнтації або гендерної ідентичності будь-якого з його членів

Держави повинні:

- Прийняти всі необхідні законодавчі акти, застосовувати адміністративні та інші заходи, що забезпечують право на створення сім'ї, в тому числі шляхом забезпечення доступу до запліднення (зокрема, донорів запліднення) без дискримінації за ознакою сексуальної орієнтації або гендерної ідентичності;
- Переконатися в тому, що закони і державна політика визнає існування різноманітних форм сім'ї, в тому числі невизначені за походженням або шлюбом, необхідно вжити всіх необхідних законодавчих, адміністративних та інших заходів для забезпечення того, щоб жодна сім'я не могла бути піддана дискримінації на підставі сексуальної орієнтації або гендерної ідентичності будь-кого з її членів, в тому числі щодо сімейного та соціального забезпечення та інших суспільних благ, зайнятості та імміграції;
- Прийняти всі необхідні законодавчі акти, застосувати адміністративні та інші заходи для забезпечення того, щоб у всіх діях або рішеннях, що стосуються дітей, незалежно від того, здійснюються вони державними чи приватними установами соціального забезпечення, судами, адміністративними чи законодавчими органами, найважливіші інтереси дитини займали ключове місце, і що сексуальна орієнтація або гендерна ідентичність дитини або будь-кого з членів її сім'ї, не вважалася несумісною з такими інтересами;
- Застосовуючи конкретні дії або рішення, що стосуються дітей, необхідно переконатися в тому, що дитина, яка здатна сформулювати власні погляди могла зреалізувати право на вільне вираження поглядів, і що цим поглядам буде приділятися належна увага відповідно до її віку і зрілості;
- Прийняти всі необхідні законодавчі акти, застосувати адміністративні та інші заходи для забезпечення прав, привілеїв, зобов'язань або переваг, що доступні для гетеросексуальних пар або зареєстрованих партнерів в рівній мірі були доступні для гетеросексуальних пар;
- Прийняти всі необхідні законодавчі акти, застосувати адміністративні та інші заходи для забезпечення доступу до прав, привілеїв, зобов'язань або переваг доступних як гетеросексуальним неодруженим партнерам, так і одностатевим неодруженим парам;
- Переконатися в тому, що шлюби та інші юридично визнані партнерства можуть укладатися тільки при вільній і повній згоді осіб, що одружуються.

Інші тлумачення

СР з питань правозахисників, СР з питань расизму, СР з питань насильства щодо жінок і СР з питань здоров'я:

Колективно розкритикував законопроект Нігерії стосовно кримінальної відповідальності осіб, які вступають в одностатеві відносини та шлюб, а також організації, що займаються проблемами цих осіб (2007). HR/07/25 (23 лютого 2007).

<http://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=5599&LangID=E>

Таблиця 11: ЛГБТ, здоров'я та право на освіту

Приклади порушень прав людини
- Шкільна програма не містить інформації про особливості сексуального здоров'я ЛГБТ осіб, захист від інфекцій, що передаються статевим шляхом, в тому числі ВІЛ та СНІД. Окремі аспекти статевого виховання повинні бути розширені, з метою охоплення конкретної інформації про стан здоров'я ЛГБТ осіб. - Представники ЛГБТ спільноти не мають доступу до можливостей і ресурсів необхідних для безперервного навчання через дискримінацію за ознакою сексуальної орієнтації або гендерної ідентичності. Середня освіта не надає інформації про здоров'я ЛГБТ, також не проводиться профілактична та просвітницька робота, яка б інформувала про здоров'я гетеросексуальних осіб. - Середні школи не підтримують розгляд питань здоров'я ЛГБТ у навчальних програмах. В результаті, ЛГБТ молодь не володіє важливою інформацією щодо свого здоров'я, яка необхідна в якості інструменту для майбутнього розвитку.
Принцип Джокьякарти
Принцип 16: Кожна людина має право на освіту без дискримінації на підставі і з урахуванням своєї сексуальної орієнтації і гендерної ідентичності. Держави повинні: - Прийняти всі необхідні законодавчі акти, застосовувати адміністративні та інші заходи для забезпечення рівного доступу до освіти, а також рівноправного ставлення до студентів, співробітників і викладачів в межах системи освіти, без дискримінації за ознакою сексуальної орієнтації або гендерної ідентичності; - Переконалися в тому, що освіта спрямована на розвиток кожного студента, його талантів, розумових і фізичних здібностей у найповнішому обсязі, і відповідає потребам їх сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності; - Переконалися в тому, що освіта спрямована на розвиток поваги до прав людини, поваги до батьків і членів сім'ї, культурної самобутності, мови і цінностей, виховання відбувається в дусі розуміння, миру, терпимості та рівності, беручи до уваги і враховуючи різну сексуальну орієнтацію та гендерну ідентичність; - Переконалися в тому, що методи, які використовуються в освіті, навчальних програмах і ресурсах застосовуються для більш глибокого розуміння і поваги, зокрема, до різної сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності; - Переконалися в тому, що закони і політика, що проводиться забезпечують адекватний захист студентів, співробітників та викладачів з нетрадиційною сексуальною орієнтацією та гендерною ідентичністю від усіх форм соціального відчуження і насильства в навчальному середовищі, в тому числі не піддаються знущанням і переслідуванням; - Переконалися в тому, що студенти, які були виключені з навчального закладу або зазнали насильства не будуть піддані маргіналізації або сегрегації і, що їх інтереси будуть виявлені і поважатимуться;

- Прийняти всі необхідні законодавчі акти, застосовувати адміністративні та інші заходи для забезпечення підтримання дисципліни в навчальних закладах з усвідомленням людської гідності, без дискримінації або покарання на підставі сексуальної орієнтації або гендерної ідентичності студента;
- Переконатися в тому, що у всіх людей є доступ до можливостей і ресурсів навчання протягом усього життя без дискримінації за ознакою сексуальної орієнтації або гендерної ідентичності, в тому числі тих осіб, які вже постраждали від такої форми дискримінації в межах системи освіти.

Стандарти з прав людини	Прецеденти та тлумачення
МПЕСКП (ст. 13): Держави, які беруть участь у цьому Пакті, визнають право кожної людини на освіту. Вони погоджуються, що освіта повинна спрямовуватись на повний розвиток людської особи та усвідомлення її гідності і повинна зміцнювати повагу до прав людини і основних свобод.	КПА [Юриспруденція]: Криміналізація гомосексуальної активності суперечить реалізації ефективних освітніх програм з профілактики ВІЛ/СНІДу [Справа Тунен проти Австралії (<i>Toonen v. Australia</i>) КПА Повідомлення № 488/1992. (CCPR/C/50/D/488/1992).

Стандарти з прав людини	Прецедентне право
ЄСХ (ст. 11): З метою забезпечення ефективного здійснення права на охорону здоров'я Сторони зобов'язуються самостійно або у співробітництві з громадськими чи приватними організаціями вживати відповідних заходів для того, щоб, серед іншого: 1. Усунути причини слабого здоров'я; 2. Забезпечити діяльність консультативно-просвітницьких служб, які сприяли б поліпшенню здоров'я і підвищенню особистої відповідальності у питаннях здоров'я.	ЄКСП: «розміщення у навчальних матеріалах зображень чи опису людини з не гетеросексуальною орієнтацією вважається дискримінаційним і принизливим... Ці матеріали базуються на негативних, перекручених, неприйнятних і принижуючих стереотипах про сексуальну поведінку не гетеросексуальних осіб, наприклад гомосексуалістів. У контексті права на охорону здоров'я, шляхом поліпшення сексуального та репродуктивного здоров'я, як це викладено в п. 2 статті 11 ЄСХ, це позитивне зобов'язання поширюється на забезпечення того, щоб навчальні матеріали не формували принизливі стереотипи і упереджене ставлення до осіб іншої сексуальної орієнтації, тим самим зумовлюючи соціальну ізоляцію, дискримінацію і заперечення людської гідності... Держава не виконала своє позитивне зобов'язання дозволивши не вживати заходів необхідних для недопущення дискримінації в освітній сфері» Постанова РМ / ResChS (2009) 7, колективна скарга № 45/2007, Міжнародний центр з правового захисту прав людини (INTERIGHTS) проти Хорватії.

Інші тлумачення

СР з питань права на освіту: Труднощі, що виникають перед ЛГБТ молоддю додатково часто ускладнюються сексуальними уподобаннями. СР згадує випадки дискримінації та відчуження, коли молодих дівчат відраховували з навчальних закладів через прихильність до однокласників подібної статті.

Таблиця 12: ЛГБТ, здоров'я та право на працю

Приклади порушень прав людини

- ЛГБТ особи не мають право оскаржувати рішення роботодавців про відмову у працевлаштуванні, прийнятої на підставі сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності особи.
- Представника ЛГБТ спільноти було незаконно звільнено, ображено та заборонено просуватися по службі через свою сексуальну орієнтацію.
- ЛГБТ особам відмовлено у реалізації права на працю з причини їх сексуальної орієнтації або гендерної ідентичності.

Принцип Джокьякарти

Принцип 12: Кожна людина має право на гідну і продуктивну роботу, на справедливі і сприятливі умови праці та на захист від безробіття, без дискримінації за ознакою сексуальної орієнтації або гендерної ідентичності.

Держави повинні:

- Прийняти всі необхідні законодавчі акти, застосовувати адміністративні та інші заходи для викорінювання і заборони дискримінації за ознакою сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності в державних і приватних підприємствах, в тому числі у зв'язку з професійною підготовкою, просуванням по службі, умовами прийняття на роботу, оплатою праці та звільненням;
- Усунути будь-яку дискримінацію за ознакою сексуальної орієнтації або гендерної ідентичності, з метою забезпечення рівних можливостей працевлаштування та просування по всіх напрямках державної служби та зайнятості в державних органах, в тому числі в правоохоронних та військових, щоб забезпечити відповідний рівень навчання та інформаційно-просвітницькі програми по боротьбі з дискримінаційним ставленням.

* Принцип 12 принципів Джокьякарти є переформулювання стандартів ст. 23 Загальної декларації прав людини, ст.ст. 6, 7 МПЕСКП, ст. 11 КАФДЖ, п. «е» ст.5 МКЛФРД, ст. 15 АКПА, ст. 1 ЄСХ, ст. XIV від АДПОЛ.

Стандарти з прав людини	Прецеденти та тлумачення
МПЕСКП (ст. 6): Держави, які беруть участь у цьому Пакті, визнають право на працю, що включає право кожної людини дістати можливість заробляти собі на життя працею, яку вона вільно обирає або на яку вона вільно погоджується, і зроблять належні кроки до забезпечення цього права.	КЕСКП загальний коментар № 18: «Реалізація права на працю у всіх його формах і на всіх рівнях вимагає врахування кожною державою-учасницею того, що ринок праці повинен бути доступним, тобто відкритий для всіх людей, які знаходяться під юрисдикцією держави. Відповідно до ч. 2 ст. 2 і ст. 3, Пакт забороняє будь-яку дискримінацію в доступі до зайнятості через сексуальну орієнтацію, яка має на меті або результатом якої є применшення або унеможливлення здійснення права на працю представниками ЛГБТ. Е/С.12/GC/18 (2006).

Стандарти з прав людини	Прецедентне право
ЕКЗПЛОС (ч. 1 ст. 8): Кожен має право на повагу до свого приватного і сімейного життя, до свого житла і кореспонденції. ЕКЗПЛОС (ч. 2 ст. 8): Органи державної влади не можуть втручатись у здійснення цього права, за винятком випадків, коли втручання здійснюється згідно із законом і є необхідним у демократичному суспільстві в інтересах національної та громадської безпеки чи економічного добробуту країни, для запобігання заворушенням чи злочинам, для захисту здоров'я чи моралі або для захисту прав і свобод інших осіб.	ЄСПЛ: Два заявники були співробітниками Королівського флоту, і обидва були звільнені після розкриття їх сексуальної орієнтації роботодавцям. Заявники були звільнені відповідно з політикою Міністерства оборони, що забороняє гомосексуалізм у збройних силах. Суд заявив, що їх звільнення становить безпосереднє втручання в права заявників на повагу до їх приватного життя. Сексуальна орієнтація заявників не повинна заважати реалізації їх права на працю. Суд дійшов висновку, що було порушено ст. 8 ЕКЗПЛОС щодо кожного заявника. [Справа Перкінс і Р. проти Сполученого Королівства (<i>Perkins and R. v. The United Kingdom</i>) № 43208/98 і 44875/98 (22 жовтня 2002)].

Інші тлумачення

Європейська рада, Директива Ради, що встановлює загальні межі для рівного поводження в галузі праці та зайнятості [рівності зайнятості Рамкової директиви], 2000/78/ЄС (27 листопада, 2000) // <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32000L0078:en:HTML>

(11) Дискримінація на ґрунті релігії або переконань, інвалідності, віку чи сексуальної орієнтації може підірвати досягнення цілей угоди ЄС, зокрема досягнення високого рівня зайнятості та соціального захисту, підвищення рівня життя і якості життя, економічної та соціальної згуртованості та солідарності, а також вільне пересування людей.

(12) Для цього, будь-яка пряма або непряма дискримінація на підставі релігії або переконань, інвалідності, віку чи сексуальної орієнтації щодо сфери, що охоплюється цією Директивою повинна бути заборонена на території громади. ...

(26) Заборона дискримінації не повинна перешкоджати необхідності вживання заходів, спрямованих на запобігання або компенсацію шкоди понесених групою осіб певного віросповідання або переконань, інвалідності, віку чи сексуальної орієнтації і таку компенсацію можуть отримувати організації осіб певної релігії або переконань, інвалідності, віку чи сексуальної орієнтації, де їх головною метою є задоволення особливих потреб цих осіб.

Таблиця 13: ЛГБТ, здоров'я та право на соціальний захист

Приклади порушень прав людини

- ЛГБТ особи позбавлені можливості отримувати медичні послуги та послуги страхування через свою сексуальну орієнтацію або гендерну ідентичність, зокрема у зазначених осіб відсутня можливість отримання фінансування необхідного для зміни статі.
- Переваги батьківства повинні бути рівними і доступними для гомосексуальних пар без будь-якої дискримінації на ґрунті їх сексуальної орієнтації.

Принцип Джокьякарти

Принцип 13: Кожна людина має право на соціальне забезпечення та інші заходи соціального захисту без дискримінації за ознакою сексуальної орієнтації або гендерної ідентичності.

Держави повинні:

- Прийняти всі необхідні законодавчі акти, застосовувати адміністративні та інші заходи для забезпечення рівного доступу без дискримінації за ознакою сексуальної орієнтації або гендерної ідентичності на соціальне забезпечення та інші заходи соціального захисту, в тому числі допомога за місцем роботи, відпустка у зв'язку з батьківством, допомога по безробіттю, медичне страхування або допомогу (в тому числі для модифікації тіла, пов'язаних з гендерною ідентичністю), інші види соціального страхування, допомогу сім'ї, пенсії та допомогу у зв'язку з втратою годувальника або партнера в результаті хвороби або смерті;
- Переконатися в тому, що діти не страждатимуть від дискримінації в межах системи соціального забезпечення на підставі сексуальної орієнтації або гендерної ідентичності;
- Прийняти всі необхідні законодавчі акти, застосовувати адміністративні та інші заходи, що забезпечують доступ до стратегій і програм скорочення масштабів бідності без дискримінації за ознакою сексуальної орієнтації або гендерної ідентичності.

ПІДХІД, ЩО БАЗУЄТЬСЯ НА ПРАВАХ ЛЮДИНИ В АДВОКАЦІЇ, СУДОЧИНСТВІ Й СТРАТЕГІЧНОМУ ПЛАНУВАННІ

Підхід, що базується на правах людини

«Права людини є інструментами, що дозволяють людям жити гідним способом життя, бути вільними і рівноправними громадянами, осмислено обирати і здійснювати свої життєві плани»⁶⁷

Підхід, що базується на правах людини, є концептуальною основою, яка може бути застосована в адвокації, судових процесах і стратегічному плануванні, чітко формулюється у міжнародних стандартах в галузі прав людини. Цей підхід може бути інтегрований у велику кількість програм, включаючи охорону здоров'я, освіту, право, управління, трудову зайнятість і соціальну й економічну безпеку. Хоча не існує єдиного визначення або моделі цього підходу, Організація Об'єднаних Націй сформулювала кілька загальних засад для широкого впровадження прав людини в програмну або адвокаційну роботу:

- Принципи в сфері прав людини включають «універсальність і невідчужуваність; неподільність; взаємозалежність і взаємопов'язаність; недискримінацію та рівність; участь і прийняття до участі, підзвітність і верховенство закону».
- Інтеграція принципів і прав людини повинна бути помітна в усій роботі, метою всіх програм і заходів повинен бути безпосередній внесок у реалізацію одного або декількох прав людини.
- Принципи в сфері прав людини включають в себе: «універсальність і невідчужуваність; неподільність; взаємозалежність і взаємопов'язаність; недискримінацію та рівність; участь і прийняття до участі, підзвітність і верховенство закону.»⁶⁸ Вони повинні бути складовими всіх етапів стратегічного планування та адвокації, у тому числі оцінки, проектування і моделювання, реалізації та моніторингу.
- Принципи в сфері прав людини також повинні бути втілені в процес зміцнення прав людини у відповідних резолюціях. Участь і прозорість повинна бути присутня на всіх етапах і учасники повинні бути відповідальними за свою участь.

⁶⁷ Ямін А.Є. «Чи сприймаємо ми серйозно страждання? Роздуми про те, що означає застосування концепції прав людини на здоров'я і чому ми повинні не бути байдужими». – Здоров'я та права людини 10, вип. 1 (2008).

⁶⁸ ООН (ГООНВР). Права людини: підхід до розвитку співпраці в напрямку взаєморозуміння між агентствами ООН (травень 2003 р.). www.undg.org/archive_docs/6959The_Human_Rights_Based_Approach_to_Development_Cooperation_Towards_a_Common_Understanding_among_UN.pdf

Підхід, що базується на правах людини, спрямований на те, щоб права людини керували відносинами між особами, що наділені правами (окремі особи та групи, що мають певні права) та зобов'язаними особами (особи, які зобов'язані забезпечувати здійснення цих прав, наприклад держава)⁶⁹.

Програмування вимагає оцінки й аналізу з метою визначити правові вимоги осіб, які наділені правами, і відповідні зобов'язання з прав людини, носіїв обов'язків, а також негайні, основні та структурні причини недотримання реалізації цих прав»⁷⁰.

Підхід, що базується на правах людини, працює в напрямі зміцнення потенціалу осіб, які наділені правом, для того, щоб вони могли висувати вимоги носіям обов'язків щодо їх забезпечення, як це визначено в міжнародних стандартах у сфері прав людини. Підхід, що базується на правах людини, також фокусується на населенні, що було маргіналізоване, позбавлене привілеїв або виключене з певних кіл, аби гарантувати їм можливість мати права та бути носіями обов'язків і надати всім групам населення можливість брати участь у процесі і отриманні результатів.

Ключові елементи підходу, що базується на правах людини

Стандарти та принципи в сфері прав людини, що випливають з міжнародних документів з прав людини повинні спрямовувати процес і результати адвокації і стратегічного планування. Нижче перераховані кілька принципів у поєднанні з питаннями, які можуть ефективно спрямовувати на права людини Ваші програми й адвокаційну роботу.

- **Участь:** Чи охоплює будь-яка діяльність участь всіх зацікавлених сторін, у тому числі постраждалих громад, громадянського суспільства і груп населення, що були маргіналізовані, позбавлені привілеїв або виключені з певних кіл? Чи знаходиться програма в безпосередній близькості від її передбачуваних бенефіціарів? Чи є участь засобом і метою програми одночасно?
- **Підзвітність:** Чи ідентифікує діяльність права тих, хто звертається зі скаргами, а також зобов'язання тих, хто їх задовільняє? Чи створює такий процес механізми відповідальності за порушення прав людини? Чи несуть відповідальність за свої дії всі учасники? Чи здійснюється моніторинг і оцінка процесів та результатів?
- **Відсутність дискримінації:** Чи охоплює діяльність тих, хто є найбільш вразливим, маргіналізованим або ізольованим? Чи приділяє вона особливу увагу потребам уразливих груп, таких як жінки, меншини, корінні народи і ув'язнені?
- **Розширення прав і можливостей:** Чи надає ця діяльність особам, які наділені правами, силу, здатність та доступ для того, щоб змінити своє життя? Чи знаходяться вони в центрі процесу, і не розглядаються як об'єкт благодійності?
- **Зв'язок з правами:** Чи визначає діяльність свої цілі з точки зору юридично закріплених прав та пов'язує їх з міжнародними, регіональними та національними актами? Чи адресує діяльність весь спектр громадянських, політичних, економічних, соціальних і культурних прав?

⁶⁹ Теж саме посилання.

⁷⁰ Теж саме посилання.

- **Фінансова незалежність:** Чи володіє процесом розвитку діяльності місцева установа? Чи спрямована вона на зниження нерівноправності? Чи вона в змозі виявити безпосередні і основні причини проблем? Чи має вона мету, яку можна оцінити, і завдання? Чи вона розвиває та зміцнює стратегічне партнерство між зацікавленими сторонами?

Чому слід використовувати підхід, що базується на правах людини

Підхід, що базується на правах людини є дуже важливою складовою для ефективної розробки програм, у судовому процесі та адвокації. Ефективним буде вважатися підтримка прав людини та завдань громадського здоров'я, особливо це стосується питань, що пов'язані зі стигматизацією⁷¹. Підхід, що базується на правах людини спрямований на дотримання прав людини. До інших переваг впровадження підходу, що базується на правах людини належать:

- **Участь:** Поліпшити та підтримати участь місцевої громади.
- **Підзвітність:** Підвищує рівень прозорості та підзвітності.
- **Недискримінації:** Знизити рівень уразливості, сфокусувавши свої зусилля на уразливих та ізольованих особах суспільства
- **Повноваження:** Поліпшити спроможність.
- **Зв'язок з правами:** Сприяння реалізації прав людини та їх вплив на політику і практику.
- **Сталий розвиток:** Поширення сталих результатів та змін.

Як використовується підхід, що базується на правах людини

Різні стандарти у сфері прав людини на міжнародному та регіональному рівнях застосовуються в медицині. Ці стандарти можуть бути використані з різною метою:

- Документування порушень прав пацієнтів та адвокація припинення цих порушень.
- Висвітлення недоліків урядів задля вирішення проблем.
- Проведення з урядом судових процесів за порушення національних прав людини.

⁷¹ Гаурі В., Глоппен С. Підходи до розвитку, що базуються на правах людини: концепції, докази і політики. – Робочий документ Світового банку щодо дослідження політик 5938 (січень 2012 р.). <http://elibrary.worldbank.org/content/workingpaper/10.1596/1813-9450-5938>.

- Подання скарг до національних, регіональних та міжнародних інституцій, що займаються захистом прав людини.
- Використання прав людини з метою стратегічного розвитку організації та ситуаційного аналізу.
- Визнання проблем, що розглядаються неурядовими організаціями, урядами країн або міжнародними організаціями. Визнання ООН може надати питанню або проблемі значимості для того, щоб уряд зміг серйозно сприйняти цю проблему.
- Створення альянсів з іншими активістами та групами для розвитку мережі.
- Організація та мобілізація громад.
- Розробка медіа кампаній.
- Просування законодавчих реформ.
- Розробка стандартів та керівництв.
- Тренінг зі зміцнення спроможності та прав людини.
- Інтеграція юридичних послуг в охорону здоров'я з метою поліпшення доступу до правосуддя та холістичної медицини.
- Інтеграція підходу з прав людини до надання медичних послуг.

ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ, ЩО ПОВ'ЯЗАНІ ЗІ ЗДОРОВ'ЯМ ЛГБТ

Вступ

У цьому розділі Вашій увазі пропонується **п'ять прикладів** ефективної діяльності у сфері прав людини, що спрямована на захист здоров'я представників ЛГБТ спільноти. Зокрема:

1. Адвокація прав геїв в Румунії.
2. Захист прав лесбіянок та прав жінок в Намібії.
3. Захист прав транссексуалів в Нідерландах.
4. Криміналізація одностатевих відносин в Белізі.
5. Захист прав дітей, які народилися з варіаціями відтворювальної або сексуальної анатомії в США.

Приклад 1: Адвокація прав геїв в Румунії

Тип проекту

Адвокація

Організація

Заснована у 1994 році, асоціація АССЕРТ є першою ЛГБТ (лесбійки, геї, бісексуали, транссексуали) неурядовою організацією, що працює в Румунії. Місія організації полягає в тому, щоб захищати та підтримувати права ЛГБТ на території Румунії.

Проблема

Представники ЛГБТ Румунії зіткнулися з жорсткою дискримінацією та пропагованою державою ненавистю до гомосексуалістів. До 2001 р. Кримінальний кодекс держави передбачав покарання за статеві зносини між особами однієї статі у вигляді позбавлення волі на строк від 1 до 5 років, що підтримувалося зі сторони релігійних та націоналістичних кіл. Цей закон зумовив приховування статевих зносин між особами однієї статі, що унеможливлювало попередження розповсюдження ВІЛ/ СНІДу.

Вжиті заходи

Румунські та міжнародні групи, які працювали у сфері захисту прав та охорони здоров'я представників ЛГБТ, підготували низку заяв, що ґрунтувалися на європейському та міжнародному законодавстві. Зокрема:

- опублікували два ключових звіти про права представників ЛГБТ у Румунії, один з яких підготовлений Human Rights Watch і Міжнародною комісією із захисту прав представників ЛГБТ, а інший – UNAIDS;
- зареєстрували групу із захисту прав представників ЛГБТ «АССЕРТ» – Бухарестську групу за розвиток терпимості – як неурядову організацію (НУО змушена була зареєструватись як правозахисна організація, а не організація представників ЛГБТ, оскільки закон забороняв свободу зібрань та об'єднань для представників ЛГБТ);
- скористалися фактом вступу Румунії до ЄС з метою тиску на державу, яка повинна відповідати стандартам Європейського Союзу та Ради Європи, в тому числі в питаннях недискримінації на підставі сексуальної орієнтації.

Конфлікт

Кримінальний кодекс Румунії ст. 200, закон № 140/1996 (не чинний з 2001) забороняє добровільні одностатеві стосунки, а також свободу слова та асоціації, що підтримують гомосексуалізм

Європейська конвенція з прав людини

Стаття 8: Право на повагу приватного та сімейного життя

1. Кожен має право на повагу до свого приватного і сімейного життя, до свого житла і кореспонденції.
2. Органи державної влади не можуть втручатись у здійснення цього права, за винятком випадків, коли втручання здійснюється згідно із законом і є необхідним у демократичному суспільстві в інтересах національної та громадської безпеки чи економічного добробуту країни, для запобігання заворушень чи злочинам, для захисту здоров'я чи моралі або для захисту прав і свобод інших осіб.

Результати

- Для вступу Румунії до Ради Європи 7 жовтня 1993 необхідно було скасувати ст. 200 Кримінального кодексу, зміст якої суперечив ст. 8 Європейської конвенції про права людини. Пообіцявши скасувати ст. 200, Румунії була надана можливість вступу до Ради Європи у жовтні 1993 року. Румунія не скасувала ст. 200, натомість внесла деякі зміни, що дозволяють подальше переслідування гомосексуалізму. В результаті Рада Європи повторно закликала Румунію змінити або скасувати закон, з тим щоб привести законодавство Румунії у відповідність до Конвенції. Крім того, Рада запросила два спеціальних доповідача для написання звітів на протязі шести місяців «до тих пір поки всі зобов'язання не будуть виконані».
- НУО «АССЕРТ» була успішно зареєстрована як правозахисна організація. Оскільки захист прав представників ЛГБТ вважався незаконним, організація сприяла обговоренню питань свободи слова та зібрань, а також співпрацювала з іншими правозахисними організаціями. Проте це мало впливало на сферу захисту від гендерної нерівності, насильства щодо жінок і прав транссексуалів.
- У 2001 році до Кримінального кодексу Румунії були внесені зміни. Під керівництвом ЄС, Румунія затвердила загальний механізм боротьби з дискримінацією, який охоплював захист від дискримінації за ознакою, як сексуальної орієнтації, так і ВІЛ – статусу.
- У 2004 році НУО «АССЕРТ» організував перший гей фестиваль, в 2005 році було організовано гей-парад в Бухаресті. Відтоді щороку НУО «АССЕРТ» займалася організацією та проведенням гей парадів і святкувань для представників ЛГБТ спільноти. Див.: <http://www.gay-fest.ro>.
- Приймавши 1 січня 2007 р. Румунію до ЄС, Румунія зобов'язалась забезпечити реформування Кримінального кодексу щодо попередження ВІЛ/СНІД.
- Деякі релігійні та політичні лідери продовжують підбурювати до упередженого ставлення та насильства щодо геїв і лесбіянок. В Румунії дуже відчутний вплив православної церкви на формування так званого «морального» законодавства.

Додаткові ресурси

- Human Rights Watch і Міжнародна комісія з прав людини геїв та лесбіянок, публічних скандалів: Сексуальна орієнтація і Кримінальне право в Румунії (1998). http://accept-romania.ro/images/stories/public_scandals.pdf.
- АСЦЕРТ, Про нас. Сексуальні меншини в Румунії (2003). http://accept-romania.ro/images/stories/despre_noi._minoritati_sexuale_in_romania.pdf [Наявний лише циганською мовою].

Контактна інформація

Румунія

Електронна адреса: irena@acceptromania.ro

Веб-сайт: <http://accept-romania.ro/>

Приклад 2: Права лесбіянок як права жінок в Намібії

Тип проекту

Адвокація

Організація

«Sister Namibia» – це неурядова організація (НУО), що займається питаннями гендерної та расової рівності.

Проблема

Ліквідація всіх форм дискримінації щодо жінок, захист гендерної рівності та здійснення пропаганди жіночого здоров'я, до якої слід залучати лесбіянок і гетеросексуалок. Це завдання нелегке, особливо враховуючи те, що лесбіянки та гетеросексуалки є досить зручною мішенню для політиків, які захищають «національні цінності».

Вжиті заходи

У Південно-Африканській країні Намібії, НУО «Сестра Намібія», організація, яка об'єднує жінок – прихильниць гендерної та расової рівності, здійснила низку заходів для включення прав лесбіянок до своїх програм із захисту прав жінок. Зокрема вони:

- включили інформацію про права лесбіянок до Маніфесту про права жінок. Цей документ обсягом 90 сторінок був укладений після широкомасштабного національного опитування, яке розпочалось 1999 р.;
- витримали численні нападки правлячої політичної партії Намібії (Організації народів Південно-західної Африки), яка стверджувала, що лесбіянки і гомосексуалісти – це егоїстичні індивідуалісти, налаштовані проти Намібії, в тому числі, ті з них, хто захищає права жінок в уряді;
- продовжили відстоювати права лесбіянок, створивши робочу групу із захисту прав темношкірих жінок у невеликих населених пунктах, що зумовило створення Коаліції лесбіянок Африки; набули досвіду використання Протоколу до АХПЛН щодо прав жінок на захист прав лесбіянок.

Результати

- Нападки уряду обернулися ще більшою підтримкою прав лесбіянок і зміцнили лави борців за права жінок і лесбіянок. Учасники семінарів, що відбулися у сільській місцевості, знайшли нові вагомі аргументи на користь Маніфесту і захисту прав лесбіянок. Проте, рух на захист прав лесбіянок у Африці не привернув такої уваги, як виступи проти законів, спрямованих на боротьбу із гомосексуалізмом та захист прав геїв.
- Лесбіянки залишилися досить зручною мішенню для політиків та урядовців, які, виступаючи проти них, прикриваються гаслом захисту «національних цінностей».

- Один із засновників НУО «Сестра Намібія» став членом парламенту. Але в результаті переобрання президента Хіфкепунье Похамба і тривалим правлінням СВАПО насильство за ознакою сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності триває.
- Конституція і закони Намібії захищають свободу асоціацій, і відповідно до річного звіту з прав людини державного департаменту США (2010 р.) «уряд загалом дотримувався цих прав на практиці». У доповіді далі йдеться про те, що «на відміну від минулого року, кількість внутрішніх і міжнародних правозахисних груп діяли без урядових обмежень, розслідували та публікували свої висновки за фактами порушень прав людини.».
- Гомофобія в Намібії заснована, зокрема, на страху етнічного зникнення. Наприклад, у заяві 2003 р. президент Нуйома заявив, що: «Гомосексуалізм проти природи і нашої культури... У Намібії невелике населення, нам потрібно розмножуватися». Політичні лідери в Намібії також бояться хвилі гомосексуалізму. Крім того, вони описали гомосексуалізм, як щось Європейське і не африканське явище.
- Співпраця ЛГБТ з феміністичним рухом вважається унікальною для Намібії. Феміністська група в інших африканських країнах часто не співпрацює з ЛГБТ групою, тому що феміністичні групи побоюються дискредитації та втрати поваги африканських лідерів націоналістичного спрямування.
- НУО «Сестра Намібія» намагається знайти фінансування для підтримки своєї діяльності. Складно було отримати внутрішнє фінансування, враховуючи обмежені ресурси і протистояння уряду, що виступав проти прав ЛГБТ. НУО «Сестра Намібія» отримала значну частку свого фінансування від північних донорів, але є очікування, що НУО «Сестра Намібія» перейде на самостійне забезпечення.

Контактна інформація

Sister Namibia

Віндхук, Намібія

Електронна адреса: media@sisternamibia.org

Веб-сторінка: <http://www.sisternamibia.org/>

Приклад 3: Права транссексуалів в Нідерландах

Тип проекту

Адвокація

Організація

Transgender Netwerk Nederland (TNN) працює над впровадженням гендерно різноманітного суспільства, над емансипацією транссексуалів, їх благополуччя та благополуччя їх родин.

Проблема

Нідерланди, як правило, провадять прогресивну політику щодо прав геїв і лесбіянок. Проте, в центрі уваги перебувають ті, хто бажає змінити свою стать. TNN зосередило свої зусилля на офіційній вимозі про примусову стерилізацію людей після операції по зміні статі.

Вжиті заходи

TNN звернув увагу на затвердження урядом принципів Джокьякарти по відношенню до міжнародної політики ЛГБТ. TNN висвітлив невідповідність, яка існувала в політичних рішеннях уряду щодо прав транссексуалів і принципах Джокьякарти.

- TNN звернувся з вимогою до міністрів та парламентарів заборонити примусову стерилізацію. Міністр незабаром оголосив, що уряд внесе зміни до закону у відповідності до принципів Джокьякарти.
- Після тривалої бездіяльності уряду з приводу даного питання, TNN повторно скористався можливістю та звернув увагу на дане питання у 2008 р. під час перебування міністра закордонних справ Нідерландів з візитом у Нью-Йорку на зустрічі Організації Об'єднаних Націй презентуючи звіт щодо сексуальної орієнтації, гендерної ідентичності і прав людей.

Результати та отриманий досвід

- Після проведення заходів з адвокації Міністерство анонсувало, що зміни до законодавства є неминучими і повідомили TNN про те, що відповідні пропозиції будуть прийняті в парламенті наприкінці 2009 р.
- Відповідне міністерство визнало свою необізнаність з проблемами прав транссексуалів.
- Міністерство відзначає, що початковою метою було проведення примусової стерилізації, для того щоб перешкодити ЛГБТ батькам виховувати дітей тієї ж статі, що і батьки, але досягнення цієї мети тепер немає змісту, скільки законодавчо легалізовано одностатеві шлюби.
- Уряд Нідерландів зобов'язався використовувати принципи Джокьякарти для проведення ЛГБТ політики, згодом TNN звернув увагу на непослідовність внутрішньої і зовнішньої політики уряду.

- Проте, Нідерланди досі не внесли зміни до законодавства, і тому стерилізації все ще є однією з вимог юридичної зміни статі.

Контактна інформація**Transgender Netwerk Nederland (TNN)**

Амстердам, Нідерланди

Електронна адреса: info@transgendernetwerk.nlВеб-сторінка: <http://transgendernetwerk.nl/>

Приклад 4: Криміналізація одностатевих відносин в Белізі

Тип проекту

Адвокація

Організація

Об'єднаний рух з адвокатури Беліза (UNIBAM) є єдиною організацією в Белізі, що займається питанням сексуальної орієнтації. Їх робота переважно зосереджена на профілактиці ВІЛ/СНІДу та доступі до лікування чоловіків, що мають статеві контакти з чоловіками (ЧЗЧ), в тому числі адвокатури реформ і громадської освіти по боротьбі з дискримінацією та гомофобією в країні.⁷²

Проблема

Закони Белізу передбачають кримінальну відповідальність за одностатеві сексуальні відносини, що караються позбавленням волі строком до 10 років. Закони Белізу також забороняють пов'язати і геям імігрувати в країну. Крім того, у кримінальному законі передбачено, що лише жінки можуть вважатися жертвами зґвалтування відповідно, чоловіки не захищені від цього.

Чинна нормативно-правова база та суспільство переповнені упередженнями, дискримінацією та насильством стосовно ЛГБТ осіб, тому створюють перешкоди у доступі чоловікам, що мають статеві контакти з чоловіками до належної медичної допомоги та профілактичних послуг в Белізі.

Вжиті заходи

У 2008 році, UNIBAM підготували доповідь під назвою «Перешкоди для чоловіків, що мають статеві контакти з чоловіками при отриманні доступу до сексуальних та репродуктивних послуг» яка була представлена на розгляд національній комісії зі СНІДу (NAC). У центрі уваги доповіді не перебувало лобювання законів в країні, що криміналізує гомосексуалізм. Натомість доповідь була зосереджена на негативних наслідках для здоров'я, які випливають з криміналізації, зокрема швидкого зростання ВІЛ-інфекції та перешкод на шляху доступу до інформації про здоров'я. На підставі цього UNIBAM змогла аргументувати те, що міжнародне право і сфера охорони здоров'я не використовує закони, що забороняють одностатевих відносин.

У 2010 році Каліб Ороско і UNIBAM подали спільний позов до Верховного суду Белізу стверджуючи, що криміналізація гомосексуальних відносин порушує конституцію Белізу, яка визнає право на людську гідність, свободу від довільного або незаконного втручання в приватне життя, і на рівний захист в рамках закону.

Результати та отриманий досвід

Доповідь 2008 року підготовлена в розрізі законодавства та дослідження політики в галузі профілактики і лікування ВІЛ/СНІДу; спрямовані на висвітлення ситуації ЧЗЧ та розширення доступу до програм лікування та профілактики.

⁷² Принципи Джокьякарти в дії, сторінка 104

- У доповіді визначено принципи Джокьякарти, як доповнення до принципів охорони здоров'я в рамках прав людини.
- У доповіді наголошується, що дискримінація та стигматизація за ознакою сексуальної орієнтації, відмова ЧЗЧ в реалізації основних прав кожної людини на найвищий досяжний рівень здоров'я.

Справа Калеба Ороско і UNIBAM подана в 2010 році в даний час перебуває на розгляді суду і очікує рішення в серпні 2013 року.

Додаткові ресурси

- Ogozco C, «Перешкоди для чоловіків, що мають статеві контакти з чоловіками при отриманні доступу до послуг сексуального та репродуктивного здоров'я» (UNIBAM і UNPF, лютий 2008 р.). http://urpination.org/files/01/25/No_Mercy.pdf.
- Південний юридичний центр для бідних: Американське релігійне право і криміналізація гомосексуальності в Белізі (липень 2013 року).

Контактна інформація

Об'єднаний рух з адвокати Беліза (UNIBAM)

Беліз

Електронна адреса: unibambusiness@gmail.com

Веб-сайт: <http://unitedbelizeadvocacymovement.blogspot.com/>

Приклад 5: Захист прав дітей, які народилися з варіаціями відтворювальної або сексуальної анатомії в США

Тип проєкту

Адвокація та судовий розгляд

Організація

Захисники усвідомленого вибору (AIC) є організацією заснована в США, яка використовує інноваційні правові стратегії для підтримки прав дітей, що народилися з варіаціями відтворювальної або сексуальної анатомії в США

Проблема

Деякі діти, які народилися з варіаціями відтворювальної або сексуальної анатомії пройшли «коригувальну» операцію, щоб створити уявне наближення до чоловічих або жіночих геніталій. Проблема в тому, що ця неузгоджена хірургія може мати руйнівні наслідки для розвитку дитини, навіть якщо гендерна ідентичність дитини буде відповідати хірургічному результату.

Вжиті заходи

AIC використовує традиційні правові та не правові засоби всередині країни і виступає на міжнародному рівні захищаючи права дітей, народжених зі станами інтерсексуала або «порушеннями статевого розвитку» (ПСР). 14 травня 2013, захисники організації «Усвідомлений вибір» у співпраці з іншими організаціями подали позов в штаті Південна Кароліна, який називається МС проти Ааронсон. Позов був поданий проти багатьох органів і окремих співробітників, які виконували незворотні і медично не потрібні операції немовляті, який був під опікою держави на момент проведення операції.

Результати та отриманий досвід

Справа ще досі залишається не вирішеною, проте, вона важлива в якості підтримки прав інтерсексуальних осіб незалежно від результату, оскільки в ній висвітлюється безліч актуальних питань, що стосуються інтерсексуалів:

- Справа є дуже важливою, вона ілюструє радикальне зрушення щодо визначення осіб, які мають право надавати дозвіл на модифікацію органів інтерсексуалів в дитинстві.
- У справі підкреслюються актуальні проблеми здоров'я, пов'язані з інтерсексуалами, де не обов'язково визначається той факт, що народження з варіаціями репродуктивної та сексуальної анатомії є медичною проблемою.
- Справа підвищить рівень інформованість щодо проблем інтерсексуалів і допоможе зрушити фокус від сенсаційного висвітлення і часто стигматизованої точки зору.

- Приймаючи до уваги те, що АІС також проводить адвокаційні заходи на міжнародному рівні, виникатиме можливість використання висновків і окремих аспектів для подальшої адвокації прав інтерсексуальних осіб. Справа може бути корисною для аналізу подібних питань іншими країнами.
- Справа вже отримала увагу від інших груп громадянського суспільства, наприклад міжнародної організації інтерсексуалів в Австралії (МОІ Австралія), що спостерігають за розглядом справи і очікують рішення. Подібна справа може забезпечити переконливі аргументи для організацій, подібних АПК на міжнародному рівні.
- Через 10 днів після розгляду справи МС проти Ааронсона був поданий ще один новаторський позов для захисту інтерсексуальної дитини в Кенії. Для отримання додаткової інформації див.: <http://www.the-star.co.ke/news/article-121590/intersex-child-5-sues-state-birth-certificate>.

Додаткові ресурси

Ресурси по справі МС проти Ааронсона:

- про АІС блог, з посиланнями на газетні статті: <http://aiclegal.org/aics-landmark-lawsuit-makes-history/>.
- про федеральні і державні скарги: [# UZVREbVQGck](http://www.splcenter.org/get-informed/case-docket/mc-v-aaronson).

Контактна інформація

Захисники усвідомленого вибору

Каліфорнія, Сполучені Штати

Веб-сайт: <http://aiclegal.org/>

Facebook: www.facebook.com/aiclaw

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА

Глибшому вивченню теми ЛГБТ, здоров'я та прав людини, сприятимуть включені до цього списку джерела, які найбільш часто використовуються.

Список поділено на такі підрозділи:

- Міжнародні стандарти
- Регіональні стандарти
- Інші положення та декларації
- Національне законодавство
- Літературні джерела
- Періодичні видання
- Методичні матеріали
- Електронні ресурси

Міжнародні стандарти

- Комісія ООН з прав людини, Доповідь Спеціального доповідача, Найджел С. Родлі з питання про права людей, що піддаються будь-якій формі затримання або ув'язнення, зокрема: Тортур та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність видів поводження та покарання, E/CN.4/1995/34 (12 січня 1995 р.).
- Комісія ООН з прав людини, Доповідь Спеціального доповідача про права кожної людини на найвищий досяжний рівень фізичного і психічного здоров'я, Пол Хант, E/CN.4/2004/49 (16 лютого 2004 р.).
- Комітет ООН проти катувань, зауваження загального порядку 2 : Здійснення статті 2 (запобігання актів катування) державами-учасницями, CAT/C/GC/2 (24 січня 2008 р.).
Джерело: <http://www2.ohchr.org/english/bodies/cat/comments.htm>
- Комітет ООН з економічних, соціальних і культурних прав (КЕСКП), Зауваження загального порядку № 14 про право на найвищий досяжний рівень здоров'я, E/C.12/2000/4 (11 серпня 2000 р.).

- Генеральна Асамблея ООН, Доповідь Спеціального доповідача з питання про тортури та інші жорстокі, нелюдські або принижуючі гідність види поводження чи покарання, Найджел С. Родлі, A/56/156 (3 липня 2001 р.).
Джерело: <http://www.un.org/documents/ga/docs/56/a56156.pdf>.
- Рада з прав людини ООН, права людини, сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності, A/HRC/RES/17/19 (14 липня 2011 р.).
- Рада з прав людини ООН, Доповідь Спеціального доповідача з питання про право кожної людини на найвищий досяжний рівень фізичного і психічного здоров'я: вивчення взаємозв'язку між правом на найвищий досяжний рівень здоров'я та криміналізації одностатевих проводити і сексуальної орієнтації, секс-бізнес, і передача ВІЛ, A/HRC/14/20 (27 квітня 2010 р.).
Джерело: <http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/docs/14session/A.HRC.14.20.pdf>.

Регіональні стандарти

- Рада Європи, Конвенції Ради Європи про попередження та боротьбу з насильством щодо жінок та побутового насильства, СДСЕ №: 210, відкрита для підписання 5 листопада 2011 [не набув чинності станом на 29 липня 2013 р.].
Джерело: <http://www.conventions.coe.int/Treaty/EN/Treaties/Html/210.htm>.
 - Про статтю 4 (3) забороняється дискримінація за ознакою сексуальної орієнтації або гендерної ідентичності.
- Рада Європи, Рекомендація CM / Rec (2010) 5 Комітету міністрів держав – членів про заходи по боротьбі з дискримінацією за ознакою сексуальної орієнтації або гендерної ідентичності (31 березня 2010).
Джерело: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?Ref=CM/Rec%282010%295&Language=lanEnglish&Ver=original&BackColorInternet=C3C3C3&BackColorIntranet=EDB021&BackColorLogged=F5D383>.
- Рекомендація CM/Rec (2010) 5 Комітет міністрів держав – членів про заходи по боротьбі з дискримінацією за ознакою сексуальної орієнтації або гендерної ідентичності – пояснювальна записка, CM (2010) 4 додати 3 фінал (21 березня, 2010 р.).
Джерело: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1570957&Site=COE>.
- Рада Європи, Комітет з питань рівності і недискримінації, дискримінація за ознакою сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності, переглянутий меморандум (15 березня 2013 р.).
Джерело: www.assembly.coe.int/Communication/aega17_2013.pdf.
- Рада Європи, Парламентська асамблея, дискримінація на основі сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності, Дозвіл 1728 (2010).
Джерело: <http://assembly.coe.int/Mainf.asp?link=/Documents/AdoptedText/ta10/ERES1728.htm>.

- Рада Європи, Робоча група з прав людини, Інструментарій для підтримки і захисту здійснення всіх прав людини лесбіянок, геїв, бісексуалів і транссексуалів (ЛГБТ), 11179 / 10 (17 червня 2010 р.).
Джерело: http://eeas.europa.eu/human_rights/lgbt/docs/toolkit_en.pdf.
- Рада Європейського Союзу, Керівні принципи для заохочення та захисту здійснення всіх прав людини лесбіянок, геїв, бісексуалів, транссексуалів і інтерсексуалів (ЛГБТ) Особи (24 червня 2013).
Джерело: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/EN/foraff/137584.pdf.
- Європейський парламент, Рішення з питань расизму та гомофобії в Європі (січень 2006 р.).
Джерело: www.ilga.org/news_results.asp?FileID=736.
- Європейський Союз, Директива Ради 2000/78/ЄС від 27 листопада 2000 року, що встановлює загальні рамки для рівного поводження в галузі праці та занять.
Джерело: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32000L0078:en:HTML>.

Інші положення та декларації

- Принципи Джокьякарти: Застосування міжнародного права в галузі прав людини щодо сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності (березень 2007 р.).
Джерело: <http://www.yogyakartaprinciples.org/>.
- Міжнародна конференція з прав ЛГБТ, Монреальська декларація (липень 2006 р.).
Джерело: www.declarationofmontreal.org.
- Міжнародна асоціація лесбіянок, геїв, бісексуалів, транссексуалів і інтерсексуалів, ADEFRA декларація: Насильство щодо жінок-лесбіянок в Африці (20 жовтня 2006 р.).
Джерело: www.ilga.org/news_results.asp?LanguageID=1&FileCategoryID=1&FileID=901&ZoneID=4/.

ЛГБТ та права людини

- Рада Європи, комісар з прав людини, прав людини та гендерної ідентичності (29 липня 2009 р.).
Джерело: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1476365>.
- Етелбрік ПЛ і Жерань А.Т., Вплив принципів Джокьякарти з міжнародного права людини: Дослідження листопада 2007 р. – червень 2010 (10 вересня, 2010 р.).
Джерело: http://ypinaction.org/files/02/57Yogyakarta_Principles_Impact_Tracking_Report.pdf

- Хайнце Е. Сексуальна орієнтація – право людини: Нарис з міжнародного права в галузі прав людини (2005).
- Міжнародна комісія юристів. Сексуальна орієнтація і гендерна ідентичність в галузі міжнародного права в галузі прав людини: МС збірка ООН (2013 р.).
Джерело: http://icj.wppengine.netdna-cdn.com/wp-content/uploads/2013/06/SOGI-UN-Compil_electronic-version.pdf.
- Міжнародна комісія юристів. Сексуальна орієнтація, гендерна ідентичність та міжнародне права людини: Керівництво практиків №4 (22 липня 2009 р.). [На англійській, іспанській, французькій, і непальській].
Джерело: <http://www.icj.org/practitioners-guide-no-4-sexual-orientation-gender-identity-and-international-human-rights-law/>.
- Міжнародна комісія юристів. Сексуальної орієнтації, гендерної ідентичності та правосуддя: Керівництво з порівняльного правознавства (6 вересня 2011 р.).
Джерело: <http://www.icj.org/sexual-orientation-gender-identity-and-justice-a-comparative-law-casebook/>.
- Міжнародна комісія юристів та Міжнародна програма з прав людини в Університеті Торонто, юридичний факультет, сексуальна орієнтація та гендерна ідентичність, законодавча база даних (2013)
Джерело: <http://www.icj.org/sogi-legislative-database/>.
- Міжнародна конференція з прав людини, сексуальна орієнтації і гендерна ідентичність, Осло 15–16 квітня 2013, Резюме та Інструментарій.
Джерело: <http://www.hrsogi.org/pop.cfm FuseAction=Doc&pAction=View &pDocumentId=48103>.
- Міжнародна комісія з прав геїв і лесбіянок, свобода статті і прав людини (30 квітня 2007 р.).
Джерело: <http://www.iglhrc.org/content/international-gender-expression-and-human-rights>.
- Міжнародна комісія з прав людини лесбіянок, геїв, інтерсексуальність-це питання прав людини (30 квітня 2007 р.).
Джерело: <http://www.iglhrc.org/content/international-intersexuality-human-rights-issue>.
- Міжнародна комісія з прав людини лесбіянок, геїв, великий крок: керівництво для активістів з міжнародних правозахисних механізмів (18 грудня 2000 р.).
Джерело: <http://www.iglhrc.org/binary-data/ATTACHMENT/file/000/000/179-1.pdf>.
- ILGA- Звіти Європи.
Джерело: http://www.ilga-europe.org/home/publications reports_and_other_materials.Including.

- О'Флахерті М і Фішер Дж, «Сексуальна орієнтація, гендерна ідентичність та міжнародне право людини: контекстуалізація принципівДжокьякарти» 8 (2) Права людини,юридичний огляд (2008), С. 207-248.
- Саіз, обмеження сексуальності: права людини і сексуальна орієнтація-Десятиліття розвитку і відмова ООН, SPW Робочий документ № 2 (листопад 2005 р.). *Джерело:* <http://sxpolitics.org/wp-content/uploads/2009/03/workingpaper2.pdf>.
- Вільна та рівноправна кампанія ООН, бюлетень [ЛГБТ права: Часті питання, міжнародне право людини, рівність і недискримінація, криміналізація, насильство]. *Джерело:* <https://www.unfe.org/en/fact-sheets>.
- Управління ООН Верховного комісара з прав людини, народжений вільним і рівним: Сексуальна орієнтація і гендерна ідентичність в галузі міжнародного права в розрізі прав людини (2012). *Джерело:* <http://www.ohchr.org/Documents/Publications/BornFreeAndEqualLowRes.pdf>.

ЛГБТ та дискримінація

- Рада Європи, боротьба з дискримінацією за ознакою сексуальної орієнтації або гендерної ідентичності: стандарти Ради Європи (червень 2011 р.). *Джерело:* http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/hrpolicy/Publications/LGBT_en.pdf.
- Рада Європи, дискримінації за ознакою сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності в Європі, 2 видання(вересень 2011 р.). *Джерело:* http://www.coe.int/t/Commissioner/Source/LGBT/LGBTStudy2011_en.pdf.
- Агентство Європейського союзу з основнихправ, ЛГБТ.
Джерело: <http://fra.europa.eu/en/theme/lgbpage=publications>.
Публікації:
 - *опитування ЛГБТ ЄС – Європейський союз лесбіянок, геїв, бісексуалів і транссексуалів – Результати з першого погляду (травень 2013 р.).*
 - *гомофобія, трансфобія і дискримінація за ознакою сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності в державах – членах ЄС (червень 2011 р.).*
 - *гомофобія, трансфобія і дискримінація за ознакою сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності (листопад 2013 р.).*
 - *гомофобія та дискримінація за ознакою сексуальної орієнтації в державах – членах ЄС, Частина I – правовий аналіз (червень 2008 р.).*

- *Управління Верховного комісара ООН у справах біженців, Керівництво з міжнародного захисту № 9: Претензії до статусу біженця за ознакою сексуальної орієнтації та/або гендерної ідентичності в контексті статті 1А (2) Конвенції 1951 року та / або Протоколу до неї 1967 року, що стосується статусу біженців (23 жовтня 2012 р.).*
Джерело: [http:// www.unhcr.org/509136ca9.pdf](http://www.unhcr.org/509136ca9.pdf).

ЛГБТ та право на здоров'я

- Гурен Л. «Гормональна зміна статі». - Міжнародний журнал трансгендеризму, 3 (1999).
- Гутерман Л. Чому лікарі досі проводять операцію зі зміни статі на дітях? (січень 2012 р.).
Джерело: <http://www.opensocietyfoundations.org/voices/why-are-doctors-still-performing-genital-surgery-on-infants>.
- Міжнародна асоціація лесбіянок, геїв, бісексуалів, транссексуалів і гомосексуальної молоді та організація студентів, здоров'я і благополуччя ЛГБТ молоді.
Джерело: <http://www.iglyo.com/wp-content/uploads/2012/04/Health-and-Wellbeing-of-LGBTQI-Youth-.pdf>.
- Міжнародна комісія з прав людини, геїв, лесбіянок (МКПЧГЛ). Як програми з ВІА/ СНІДу не може допомогти особам в одностатевих стосунках в Африці (2007).
Джерело: <http://www.iglhrc.org/sites/default/files/6-1.pdf>.
- Махон С. «Сексуальна орієнтація, гендерна ідентичність і право на здоров'я» в Клафам А, Робінсон М, Махон С і Джерби С, ред. Реалізація права на здоров'я, швейцарський довідник з прав людини, Том 3 (2009).
Джерело: http://www.swisshumanrightsbook.com/etc/medialib/downloads/edazen/topics/human/srbook.Par.0065.File.tmp/14_453_Mahon.pdf.
- Національна коаліція з питань здоров'я ЛГБТ (США): Керівні принципи лесбіянок, геїв, бісексуалів і транссексуалів включенів охорону здоров'я.
Джерело: <http://lgbthealth.webolutionary.com/sites/default/files/LGBT%20Health%20Manifesto.pdf>.
- Фонд Відкритого Суспільства. Міжнародна адвокація права на здоров'я транссексуалів (лютий 2013 р.).
Джерело: <http://www.opensocietyfoundations.org/reports/transforming-health>.
- Шилдс. Доступ до медичної допомоги для ЛГБТ в Киргизстані (липень 2007 р.)
Джерело: <http://www.opensocietyfoundations.org/reports/access-health-care-lgbt-people-kyrgyzstan>.
- Знання медичних аспектів проекту: ЛГБТ населення і профілактика (інструментарій для вирішення ВІА проблем).
Джерело: <http://www.k4health.org/toolkits/lgbti-hivprevention>.

- Міжнародна асоціація лесбіянок, геїв, бісексуалів, транссексуалів і гомосексуальної молоді та студентських організацій. Керівні принципи для ЛГБТ інклюзивної освіти (2012).
Джерело: http://www.iglyo.com/wp-content/uploads/2012/06/IGLYO_Guidelines.pdf.

Насильство та тортури проти ЛГБТ осіб

- Amnesty International. Злочини на ґрунті ненависті, змова мовчання: Тортури та жорстоке поводження за ознакою сексуальної ідентичності (21 червня 2001 р.). *Джерело:* <http://www.amnesty.org/en/library/info/ACT40/016/2001>. [на англійській, арабській, іспанській та французькій мовах].
- Балзар С, Хатта ДС. та ін, Transrespect проти трансфобії по всьому світу: Порівняльний огляд ситуації з правами транссексуалів (листопад 2012 р.). *Джерело:* http://www.transrespect-transphobia.org/uploads/downloads/Publications/TvT_research-report.pdf.
- Букау д. мед. н., «Засоби правового захисту гомофобії: пошук лікування в міжнародному праві на здоров'я» // Грузинський журнал «Закон і гендер», № 21 (2005).
- Human Rights Watch і Міжнародна Комісія з прав людини геїв, лесбіянок (МКПЧГЛ). «Більше, ніж назва: спонсорованих державою гомофобією та її наслідки в Південній Африці» (січень 2003 р.).
Джерело: <http://www.iglhrc.org/cgi-bin/iowa/article/publications/reportsandpublications/573.html>.
- Human Rights Watch
 - *Контролюючі органи. Заперечення тотожності: порушення прав людини відносно транссексуалів в Нідерландах (13 вересня 2011 р.).*
Джерело: <http://www.hrw.org/reports/2011/09/13/controlling-bodies-denying-identities-0>.
 - *Страх за життя: Насильство щодо геїв і чоловіків, яких сприймають як геїв в Сенегалі (30 листопада 2010 р.).*
Джерело: <http://www.hrw.org/reports/2010/11/30/fear-life-0>.
 - *Заборонене: Інституціоналізація дискримінації щодо геїв і лесбіянок в Бурунді (29 липня 2009 р.).*
Джерело: <http://www.hrw.org/reports/2009/07/30/forbidden-0>.
 - *Винен в результаті участі: порушення прав людини у виконанні закону анти-гомосексуалізму в Камеруні (21 березня 2013 р.).*
Джерело: <http://www.hrw.org/reports/2013/03/21/guilty-association>.
 - *Ненависть до смерті: гомофобія, насильство та епідемії ВІЛ / СНІДу на Ямаїці (листопад 2004 р.).*
Джерело: <http://hrw.org/reports/2004/jamaica1104/jamaica1104.pdf>.

- *Ненависть в коридорах: Насильство та дискримінація щодо лесбіянок, геїв, бісексуальних і транссексуальних студентів в закладі освіти США (1 травня 2001 р.).*
Джерело: <http://www.hrw.org/reports/2001/05/01/hatred-hallways>.
- *Учас тортур : Напад на справедливість під час переслідування гомосексуальної поведінки в Єгипті (березень 2004 р.).*
Джерело: <http://www.hrw.org/reports/2004/02/29/time-torture-0>.
- *Ліван: Зупинити тести сорому: Влада замовила анальне дослідження чоловіків обвинувачених в гомосексуалізмі (10 серпня 2012 р.).*
Джерело: <http://www.hrw.org/news/2012/08/10/lebanon-stop-tests-shame>.
- *«Не коштує жодної копійки» : порушення прав людини щодо транссексуалів в Гондурасі (29 травня 2009 р.).*
Джерело: <http://www.hrw.org/reports/2009/05/29/not-worth-penny-0>.
- *Щоденне приниження: Насильство щодо лесбіянок, бісексуальних жінок і транссексуальних чоловіків у Киргизстані (6 жовтня 2008 р.).*
Джерело: <http://www.hrw.org/reports/2008/10/06/these-everyday-humiliations-0>.
- *«Вони відстежують нас просто так»: Дискримінація і насильство з боку правоохоронних органів щодо транссексуальних жінок в Кувейті, (15 січня 2012 р.).*
Джерело: www.hrw.org/reports/2012/01/15/they-hunt-us-down-fun.
- *«Вони хочуть нас знищити» : вбивства, тортури, сексуальна орієнтація та гендерна ідентичність в Іраку (17 серпня 2009 р.).*
Джерело: <http://www.hrw.org/reports/2009/08/17/they-want-us-exterminated-0>.
- *Разом, по одинці: Організація заходів навколо сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності в усьому світі (11 червня 2009 р.).*
Джерело: <http://www.hrw.org/reports/2009/06/10/together-apart>.
- *Уганда : Державна гомофобія загрожує здоров'ю і правам людини (23 серпня 2007 р.).*
Джерело: <http://www.hrw.org/news/2007/08/21/uganda-state-homophobia-threatens-health-and-human-rights>.
- *« Ми взяли верх»: Свобода зібрань у Росії і права людини у лесбіянок, геїв, бісексуалів і трансгендерних людей (13 червня, 2007 р.).*
Джерело: <http://www.hrw.org/reports/2007/06/13/we-have-upper-hand>.
- *«Потрібен закон для звільнення»: гендерність, сексуальність і права людини в мінливій Туреччині (22 травня 2008 р.).*
Джерело: <http://www.hrw.org/reports/2008/05/21/we-need-law-liberation-0>.

- «Ми покажемо вам, що ви жінки»: Насильство та дискримінація щодо чорних лесбіянок і транссексуальних чоловіків в Південній Африці (2011). Джерело: <http://www.hrw.org/sites/default/files/reports/southafrica1211.pdf>.
- Міжнародна комісія з прав людини, геїв, лесбіянок, порушення прав на свободу вираження думок, зборів і об'єднань, пов'язаною з сексуальною орієнтацією, гендерною ідентичністю і свободою слова: Звіт, підготовлений Міжнародною комісією з прав людини, лесбіянок для Організації Об'єднаних Націй спеціальний доповідач із заохочення і захисту права на свободу думок та їх вільного вираження, спеціальною представник Генерального секретаря з питань правозахисників (30 жовтня 2007 р.).
Джерело: <http://www.ighrc.org/sites/default/files/155-1.pdf>.
- TGUE, проект моніторингу Транс Вбивство.
Джерело: <http://www.tgeu.org/node/53>
- Рада з прав людини ООН, дискримінаційні закони та практики, акти насильства щодо осіб за ознакою їхньої сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності : доповідь Верховного комісара Організації Об'єднаних Націй з прав людини, А/КПД/19/41 (17 листопада 2011 р.).
Джерело: <http://www.ohchr.org/EN/Issues/Discrimination/Pages/LGBTUNReports.aspx>.

Електронні ресурси (мережі)

- ARC International, SOGI listserv // <http://arc-international.net/network-developmentsogilistserv>.
- «Список Согі надає можливість для міжнародної адвокації, зосередивши увагу на дискусіях і стратегіях, пов'язаних з сексуальністю, сексуальними правами, сексуальною орієнтацією, статтю, гендерною ідентичністю і гендерним самовираженнями прагне розташувати ці дискусії в рамках прав людини.»

Електронні ресурси

- Американський союз громадянських свобод [Сполучені Штати] // <http://www.aclu.org/lgbt-rights>.
- ARC International // <http://arc-international.net>.
- Intergroup Європарламенту з прав ЛГБТ // <http://www.lgbt-eu.eu/>.
- Організації, що фінансують ЛГБТ // <http://www.lgbtfunders.org/>.
- Права людини кампанії [Сполучені Штати] // <http://www.hrc.org/>.

- Human Rights Watch, права ЛГБТ // <http://www.hrw.org/topic/lgbt-rights>.
- Міжамериканська комісія з прав людини, відділ з прав лесбіянок, геїв, транссексуалів, бісексуалів і інтерсексуалів // <https://www.oas.org/en/iachr/lgtbi/default.asp>.
- Міжнародна комісія юристів // <http://www.icj.org/>
- Міжнародна комісія з прав геїв і лесбіянок (МКПЧГЛ) // www.iglhrc.org.
- Міжнародна молодіжна організація геїв і лесбіянок // <http://www.iglyo.com/>
- Міжнародна асоціація ЛГБТ // <http://ilga.org/>.
- Міжнародна асоціація ЛГБТ (ILGA) Європа // www.ilga-europe.org.
- Міжнародна асоціація лесбіянок, геїв, бісексуалів, транссексуалів, гомосексуальної молоді та студентів // <http://www.iglyo.com/>.
- Російська мережа ЛГБТ // www.lgbtnet.ru.
- Ініціатива на захист сексуальних прав // <http://sexualrightsinitiative.com/>.
- Транссексуали Європи (TGEU) // <http://www.tgeu.org/>.
- Кампанія ООН вільний та рівноправний // <https://www.unfe.org/en>.
- Рада ООН з прав людини групи за ознакою сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності (березень 2012) // <http://www.ohchr.org/EN/Issues/Discrimination/Pages/PanelSexualOrientation.aspx>.
- УВКПЛ ООН, боротьба з дискримінацією за ознакою сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності // <http://www.ohchr.org/EN/Issues/Discrimination/Pages/LGBT.aspx>.

ГЛОСАРІЙ

Б

Бісексуал

Особа, яка відчуває чуттєвий, емоційного та сексуальний потяг до осіб обох статей.

Г

Гей

Особа, яка ідентифікує себе як чоловік чи як жінка з гомосексуальною орієнтацією. У контексті деяких культур термін стосується лише чоловіків-гомосексуалістів.

Гендерне вираження

Термін, ширший за обсягом, ніж гендерна ідентичність, стосується таких ознак чоловічого чи жіночого вираження, як одяг, манери, рольові ігри у приватних або соціальних групах чи манері спілкування/стилю мовлення. Гендерне вираження не завжди збігається з фіксованою гендерною ідентичністю та часто змінюється.

Гендерна ідентичність

Особиста ідентичність, яку кожна людина створює залежно від свого внутрішнього особистого відчуття власної приналежності до чоловічої чи жіночої статі або усвідомлення себе особистістю, в якій поєднуються фізіологічні ознаки обидвох статей чи деякі їх аспекти, які можуть і не стосуватися фізіології.

Гетересексуал

Особа, яка відчуває чуттєвий, емоційний і сексуальний потяг до осіб протилежної статі/гендеру.

Гомофобія

Негативно забарвлений термін, що, як правило, вживається на позначення політики чи осіб, які демонструють страх, упередженість чи осуд стосовно статевих зносин між особами однієї статі чи гомосексуальності загалом.

Гомосексуал

Особа, яка відчуває чуттєвий, емоційний і сексуальний потяг до осіб однієї статі/гендеру.

Гомосексуаліст

Термін, який часто вживається на позначення представників ЛГБТ. Залежно від контексту, може набувати відтінків насмішки, кепкування, образи.

Д**Декриміналізація**

Декриміналізація (одностатевих відносин) – виключення одностатевих відносин і пов'язаних з ними видів діяльності зі складів злочинів, визначених кримінальним кодексом.

І**Інтерсексуал**

Людина, народжена з особливостями репродуктивної/сексуальної анатомії чи фізіології, що не відповідають традиційному призначенню чоловічого чи жіночого тіла.

К**Криміналізація (одностатевих відносин)**

Включення одностатевих відносин і пов'язаних з ними видів діяльності до складів злочинів, визначених кримінальним кодексом.

Л**Лесбіянка**

Як і термін «гей», стосується осіб, які ідентифікують себе жінками чи чоловіками з гомосексуальною орієнтацією. Переважно вживається стосовно жінок з гомосексуальними нахилами у сфері захисту прав представників ЛГБТ.

ЛГБТ (LGBT)

Абревіатура з перших літер назв груп осіб за ознакою їх сексуальної орієнтації (лесбіянок, геїв, бісексуалів) та категорії, яка не належить до сексуальної орієнтації (трансгендер чи транссексуал). У певному контексті та політичних документах застосовується ширший за обсягом термін ЛГБТІК чи ЛГБТІКН (лесбіянки, геї, бісексуали, транссексуали, інтерсекси та квіри чи лесбіянки, геї, бісексуали, транссексуали, інтерсекси, квіри та ті, що не визначились).

О**Особа з нетрадиційною сексуальною орієнтацією**

Термін часто використовується для позначення ЛГБТ осіб. Залежно від використання, може сприйматися з глузуванням або образою.

Особа, яка не визначилась

Особа, яка піддає сумніву свою сексуальну приналежність, гедер, гендерну ідентичність чи сексуальну орієнтацію.

С

Стать

Сукупність анатомо-фізичних ознак організму, яка забезпечує відтворення потомства і дає змогу розрізняти чоловіків і жінок, а також один із двох розрядів, що різняться за цими ознаками.

Стигматизація

Потужний дискредитує та ганебний ярлик, який радикально змінює бачення себе та ставлення інших людей. Люди, які зазнають стигматизації, часто вважаються людьми з відхиленнями або, з тієї чи іншої причини, негідними, їх уникають, остерігаються, дискредитують, відштовхують, обмежують або карають за законом. Стигма є вираженням соціальних і культурних норм, які формують зв'язки між людьми. Стигма встановлює межі, які суспільство прокладає між «нормальними людьми» та «аутсайдерами», між «нами» і «ними».

Сексуальне здоров'я

Стан фізичного, емоційного, психічного та соціального благополуччя в контексті сексуальності. Як і здоров'я загалом, це не лише відсутність хвороби, й позитивний комплексний досвід сексуальності і свободи вибору статевих партнерів, можливість набуття приємного сексуального досвіду, без насильства, дискримінації та примусу.

Сексуальні меншини

Група людей, яка відрізняється від традиційної «більшості» статевою ідентичністю, сексуальною орієнтацією чи сексуальною поведінкою. У різних культурних контекстах цим терміном можуть позначатися гомосексуалісти та трансвестити, або й особи, які продають секс-послуги чи практикують садомазохізм у сексі.

Сексуальна орієнтація

Однією зі складових сексуальності, що відрізняється міцною емоційною, романтичною, сексуальністю до особи певної статі. Орієнтація відрізняється від сексуальної поведінки почуттями і самооцінкою. Особи, можуть чи не можуть висловлювати свою сексуальну орієнтацію в своїй поведінці. Основні терміни, що використовуються для опису сексуальної орієнтації це гомосексуалісти, геї, лесбійки, гетеросексуали, і бісексуали.

Сексуальні права

Визнані на рівні національних законів, міжнародних документів у галузі прав людини та інших документів права людей, до яких належать: право на медичну допомогу у сфері сексуального та репродуктивного здоров'я, сексуальну освіту, повагу до особистої недоторканності, права на особисте життя, недискримінацію та свободу самовираження, у тому числі права на вибір сексуального партнера, статеві відносини за взаємною згодою та шлюб без дискримінації та засобів впливу на такі рішення. Для підтримки та досягнення сексуального здоров'я необхідно поважати та забезпечувати сексуальні права усіх людей.

Сексуальність

Формується з думок, фантазій, бажань, переконань, уподобань, ставлення, цінностей, поведінки, досвіду, ролей і стосунків, які мають відношення до сексу та еротичного бажання. На сексуальність впливає взаємодія біологічних, психологічних, соціальних, економічних, політичних, культурних, етичних, правових, історичних, релігійних і духовних факторів.

Т

Трансвестит

Особа, яка до певної міри та з певною періодичністю одягається в одяг, що традиційно призначений для осіб іншої статі. Трансвестити можуть мати гомосексуальну, гетеросексуальну або бісексуальну орієнтацію. Саме тому трансвеститів іноді називають «перевдягненими».

Трансгендер

Здебільшого вживається як узагальнювальний термін на позначення людей, чия гендерна ідентичність і/або гендерне вираження відрізняються від статі, до якої особа належить від народження. Термін може охоплювати: трансесексуалів, інтерсексуалів, перевдягнених та інших осіб різної гендерної приналежності. Трансгендери (чи «транси») – це ті, хто переходять від статі до статі, мотивуючи це тим, що їх гендерна ідентичність може охоплювати ідентичність, що асоціюється з чоловіками та жінками, або обмінюватись між обома. Інколи трансгендери є трансесексуалами: вони можуть змінювати стать шляхом медичного втручання або шляхом зміни одягу, ролей чи поведінки. Транси можуть мати будь-яку сексуальну орієнтацію.

Трансесексуал (або «транс»)

Особа, яка ідентифікує себе з протилежною статтю. Трансесексуал може бути жінкою, що стала чоловіком (female-to-male, FtM), чи чоловіком, який став жінкою (male-to-female, MtF). Трансесексуали можуть мати гомосексуальну, гетеросексуальну чи бісексуальну орієнтацію.

Ч

Чоловіки, які мають статеві контакти з чоловіками (ЧЗЧ)

Термін зі сфери громадського здоров'я, який стосується будь-якого чоловіка, що підтримує статеві зносини з іншим чоловіком, випадково, регулярно чи для вираження гомосексуальної ідентичності. Термін є описовим, не інтерпретує ідентичність чи значення самої поведінки. Його вживають стосовно програм у сфері ВІЛ/СНІДу, щоб точніше окреслити потреби людей. Слугує як окрема ідентифікаційна ознака.